

RAPORT ZESPOŁU OCENIAJĄCEGO
Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z wizytacji przeprowadzonej
w dniach 20 i 21 maja 2010 roku
na
Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii
Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy
dotyczącej oceny jakości kształcenia
na kierunku
ROLNICTWO
prowadzonym na poziomie
studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich

Informacje wstępne

1. Skład Zespołu Oceniającego

Wizytację przeprowadził Zespół Oceniający w składzie: prof. dr hab. **Bogdan J. Wosiewicz** (przewodniczący, członek PKA), prof. dr hab. **Janusz Pala** (członek, ekspert PKA), prof. dr hab. **Barbara Gąsiorowska** (ekspert PKA), mgr **Agnieszka Socha-Woźniak** (ekspert ds. formalno – prawnych PKA) oraz **Adrian Madej** (przedstawiciel PSRP, ekspert PKA).

2. Informacje o procesie przygotowania do wizytacji oraz o jej przebiegu

Państwowa Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała w Uczelni kierunek **rolnictwo**. Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku przeprowadzona została w Uczelni w dniach 6-7 maja 2004 r. i zakończyła się oceną pozytywną podjętą Uchwałą Nr 918/2004 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 23 września 2004 r. Datę następnej wizytacji wyznaczono na rok akademicki 2009/2010. Obecna wizytacja odbyła się w dniach **20-21 maja 2010 r.**, została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Władze Uczelni i Wydziału stworzyły dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego.

Zespół Oceniający zapoznał się z **Raportem samooceny** opracowanym przez wizytowaną jednostkę i na tej podstawie na zebraniu przed wizytacją w dniu 19.05.2010 r. uzgodnił wykaz spraw wymagających wyjaśnień lub szczególnie wnikliwego sprawdzenia podczas wizytacji. Wizytacja przebiegała sprawnie, władze Wydziału udzielały wyjaśnień i informacji oraz udostępniały wymagane dokumenty. Szczególnie aktywnie i życzliwie z zespołem wizytującym współpracowali: Dziekan Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii dr hab. **Ewa Spychaj-Fabisiak**, prof. nadzw. oraz prodziekani: dr hab. inż. **Sławomir Zawisza** – Prodziekan ds. Nauki oraz dr **Ryszard Zamorski** - Prodziekan ds. Dydaktycznych i Studenckich, jednocześnie współautorzy **Raportu samooceny**.

Prezentowany **Raport Zespołu Oceniającego** opracowany został na podstawie przedłożonego przez Uczelnię **Raportu Samooceny**, przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji uzupełniającej dotyczącej: organizacji Uczelni, spraw kadrowych, dotyczących toku studiów oraz spraw

socjalnych i samorządu studenckiego, a także wizytacji bazy dydaktycznej kierunku, lustracji bazy badawczej, hospitacji wybranych zajęć dydaktycznych, analizy prac dyplomowych oraz rozmów przeprowadzonych podczas wizytacji, rozmów na początku i końcu wizytacji z Władzami Uczelni i Wydziału, w których uczestniczyli reprezentujący Rektora odpowiednio - prof. dr hab. inż. **Janusz Prusiński**, Prorektor ds. Dydaktycznych i Studenckich - w pierwszym, oraz prof. dr hab. inż. **Wojciech Kapelański** - Prorektor ds. Organizacji i Rozwoju - w końcowym spotkaniu, oraz Dziekan i prodziekani Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii. Wykorzystano dyskusje z osobami przygotowującymi **Raport samooceny** (zwłaszcza z zespołem dziekańskim - wielokrotnie) oraz rozmowy z pracownikami i studentami ocenianego kierunku, w tym z samorządem studenckim. Wykorzystano także informacje zawarte w dokumentacji dotyczącej poprzedniej oceny tego kierunku i w podjętej przez PKA uchwale.

W trakcie wizytacji dokonano między innymi: ▪ analizy i oceny koncepcji kształcenia, sylwetki absolwenta oraz planów i programów studiów, ▪ analizy zawartości merytorycznej kart opisu przedmiotów nauczania (sylabusów); ▪ oceny zgodności tematyki prac dyplomowych z kierunkiem studiów, oceny poziomu merytorycznego i formalnego wybranych prac dyplomowych absolwentów kierunku, ▪ przeglądu dorobku naukowego nauczycieli związanych z wizytowanym kierunkiem, pod kątem stanowienia minimum kadrowego, prowadzonych specjalności, obsady przedmiotów oraz badań z zakresu kierunku studiów; ▪ przeglądu, analizy i oceny dokumentacji dotyczącej wewnętrznych procedur ewaluacji jakości kształcenia; ▪ przeglądu dokumentacji praktyk zawodowych, ▪ lustracji pomieszczeń dydaktycznych, tj. sal wykładowych, ćwiczeniowych, laboratoriów specjalistycznych i badawczych (w trzech miejscach, gdzie usytuowane są jednostki Wydziału); ▪ lustracji Biblioteki Głównej (na Fordonie) i czytelni wydziałowej; ▪ kontroli dokumentacji osobowej pracowników prowadzących nauczanie na ocenianym kierunku studiów oraz dokumentacji studentów i przebiegu studiów.

Raport Zespołu Oceniającego zawiera **oceny przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych** na kierunku **rolnictwo** prowadzonym na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy oraz **oceny jakości kształcenia** na tym kierunku prowadzonym na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Analizy i oceny dokonano według stanu w dniach wizytacji. Podstawy prawne przeprowadzonej oceny zawarto w **Załączniku Nr 1** do niniejszego Raportu.

Część I. Uczelnia i jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów oraz ich organy

1. Misja i strategia uczelni, pozycja w środowisku oraz rola i miejsce na rynku edukacyjnym

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy sformułował uchwałami Senatu misję Uczelni (uchwała nr 4/302 z 19.12.07 r.) i jej strategię (uchwała nr 5/302 z 19.12.07 r.). Uczelnia uważa się za spadkobierczynię i kontynuatorkę uniwersalnych wartości akademickich, *„kultywuje i rozwija poszukiwanie i poszanowanie prawdy, szacunek dla wiedzy i umiejętności oraz rzetelności w ich upowszechnianiu, otwartość na nowe idee i wolność wyrażania myśli, wolność badań naukowych, twórczości technicznej i nauczania, wysokie wymagania etyczne a przede wszystkim poszanowanie podmiotowości człowieka”*. Poprzez różnorodną działalność współtworzy obszar gospodarczy, a także kulturowy nie tylko swego regionu. Jest wspólnotą nauczycieli, studentów oraz pozostałych pracowników. Swoją działalność prowadzi w poczuciu odpowiedzialności

za poziom wiedzy, postawy etycznej absolwentów oraz wysoki poziom badań.

Uniwersytet realizuje swoją misję poprzez przyjęte w strategii cele, mające zagwarantować zrównoważony rozwój Uczelni, a mianowicie: umacnianie jej uniwersyteckiego charakteru, harmonizowanie kształcenia w ramach Europejskiej Przestrzeni Edukacyjnej (zgodnie z Deklaracją Bolońską) oraz badań i rozwoju w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej (zgodnie ze Strategią Lizbońską), rozszerzanie zakresu kształcenia i badań naukowych, rozwój kadry badawczej (samodzielnej), akredytację kierunków kształcenia, wprowadzenie nowych form kształcenia ustawicznego i e-edukacji, wzrost poziomu badań naukowych i rozszerzenie ich zakresu, rozwój współpracy z organizacjami gospodarczymi, uzyskanie wysokiej kategorii jednostek, akredytację laboratoriów, doskonalenie struktury organizacyjnej oraz rozwój bazy socjalnej i sportowej.

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy jest średniej wielkości uczelnią publiczną (ponad 7,5 tys. studentów i doktorantów, prawie siedmiuset nauczycieli akademickich, w tym ponad 70 profesorów tytularnych, budżet na poziomie ok. 95 mln zł), największą uczelnią regionu o charakterze technologicznym i przyrodniczym z istotną rolą nauk rolniczych i nauk o zwierzętach, o dobrej pozycji wśród krajowych uczelni o podobnym charakterze. Wizytowany kierunek dobrze mieści się w misji Uczelni, ma dla Uczelni istotne znaczenie. Uczelnia stara się oddziaływać na życie gospodarcze i społeczne regionu, współpracuje z instytucjami samorządowymi województwa, z wojewodą kujawsko – pomorskim, prezydentem Bydgoszczy i innymi krajowymi i regionalnymi instytucjami życia gospodarczego i społecznego. Pracownicy Uczelni uczestniczą we wspólnych przedsięwzięciach, w pracach zespołów problemowych, organizacjach społecznych, komisjach gospodarczych i naukowo-technicznych, w realizowaniu projektów na rzecz miasta Bydgoszczy i województwa kujawsko-pomorskiego. Współpraca Biura Promocji i Kariery Absolwenta UTP z Kujawsko-Pomorskim Związkiem Pracodawców i Przedsiębiorców pozwala szybko reagować na potrzeby rynku w zakresie kształcenia studentów i rozwijania kształcenia ustawicznego. Druga sfera to kształtowanie wizerunku Uczelni jako instytucji trwale wpisanej w środowisko, poprzez działania promocyjne, Forum Wiedzy Interdyscyplinarnej, współpraca z mediami oraz wydawanie własnego kwartalnika.

■ Uczelnia dobrze wypełnia swą misję i stale się rozwija. Ma uznaną i znaczącą pozycję na rynku edukacyjnym wśród średnich uczelni publicznych, zarówno obszaru technicznego, jak i przyrodniczo – rolniczego. Wizytowany kierunek dobrze mieści się w misji Uczelni. Zagadnienia jakości kształcenia są dostrzegane i umieszczone w strategii Uczelni.

2. Zgodności kompetencji organów uczelni i jednostki oraz podejmowanych przez nie działań z przepisami prawa i przepisami wewnętrznymi

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy jest akademicką uczelnią publiczną działającą na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – **Prawo o szkolnictwie wyższym** (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), **Statutu Uczelni** uchwalonego w dniu 28 czerwca 2006 r. (Uchwała Nr 7/287 z późn. zm.) oraz **Regulaminu studiów** uchwalonego w dniu 21 maja 2008 r. (Uchwała Nr 9/306). Nadzór nad Uczelnią sprawuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z art. 60 ust. 1 i 6 przywołanej ustawy oraz stosownie do § 30 ust. 1 i 2 Statutu UTP, organami kolegialnymi Uniwersytetu są: Senat i rady wydziałów, a organami jednoosobowymi:

Rektor i dziekani. Organy Uczelni oraz Wydziału zostały powołane zgodnie z przepisami wewnętrznymi Uczelni.

Senat. Skład Senatu Uczelni jest zgodny z przepisami powszechnie obowiązującymi oraz **Statutem Uczelni**. Posiedzenia **Senatu** zwoływane są przez Rektora zgodnie z planem zaakceptowanym przez Senat na dany rok akademicki (§ 30 ust. 1 **Statutu**). Analiza podjętych uchwał wykazała, iż Senat wypełnia obowiązki ustawowe i statutowe. Senat wywiązał się w szczególności z obowiązku ustawowego w zakresie art. 169 ust. 2 ustalając warunki i tryb rekrutacji oraz formy studiów na poszczególnych kierunkach, podając uchwałę do wiadomości publicznej nie później niż do dnia 31 maja roku poprzedzającego rok akademicki, którego uchwała dotyczy. Senat wywiązał się także z obowiązku wynikającego z art. 130 ust. 2 ustawy, tj. określił zasady ustalania zakresu obowiązków nauczycieli akademickich, rodzajów zajęć dydaktycznych objętych zakresem tych obowiązków, w tym wymiar zadań dydaktycznych dla poszczególnych stanowisk, oraz zasady obliczania godzin dydaktycznych. Wysokość pensum dydaktycznego została określona w sposób zgodny z art. 130 ust. 3 ustawy.

Rada Wydziału działa w zakresie swoich kompetencji określonych w Ustawie i Statucie, jednakże aktualny skład Rady Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii nie spełnia wymagań art. 67 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. **Prawo o szkolnictwie wyższym** oraz § 37 ust. 1 pkt. 5 **Statutu**. Szczegółowe uwagi w tym zakresie zawarte zostały w **Załączniku Nr 2** do niniejszego raportu.

Rektor - dr hab. inż. **Antoni Bukaluk** zatrudniony jest w Uczelni zgodnie z art. 72 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy jako w podstawowym miejscu pracy (na podstawie mianowania). Analiza dokumentacji wykazała, iż sprawy, którymi zajmował się Rektor zgodne są z jego ustawowymi oraz statutowymi kompetencjami. Rektor wywiązał się w szczególności z obowiązku wynikającego z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - **Prawo o szkolnictwie wyższym**.

Dziekan - dr hab. **Ewa Spychaj-Fabisiak** zatrudniona jest w Uczelni zgodnie z przepisami art. 76 ust. 2 przywołanej ustawy, jako podstawowym miejscu pracy (na podstawie mianowania). Analiza dokumentacji wykazała, iż zakres decyzji podejmowanych przez ten organ zgodny jest z jej ustawowymi i statutowymi kompetencjami.

Podpisywana przez studentów umowa w sprawie odpłatności za usługi edukacyjne w Uniwersytecie Technologiczno – Przyrodniczym w Bydgoszczy nie zawiera zapisów uznanych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za klauzule niedozwolone. Studenci otrzymują decyzje o przyznaniu bądź odmowie przyznania pomocy materialnej. Samorząd Studencki opiniuje podział dotacji na fundusz pomocy materialnej, przez co ma wpływ na jego rozdział środków pomiędzy poszczególne formy stypendiów. **Regulamin studiów** oraz regulamin przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej studentom UTP są jasne i klarowne. Wysokość opłat pobieranych przez Uczelnię za wydawane dokumenty jest zgodna z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie dokumentacji przebiegu studiów.

■ Organy kolegialne i jednoosobowe Uczelni oraz Wydziału podejmują decyzje zgodnie ze swoimi ustawowymi i statutowymi kompetencjami, wywiązują się również z obowiązków przewidzianych dla tych organów przez ustawę. Nie stwierdzono uchybień w prowadzeniu dokumentacji z ich działalności. Skład Rady Wydziału należy uzupełnić o wymagany udział przedstawicieli studentów i doktorantów.

Uwagi szczegółowe do wewnętrznych przepisów uczelni zawarto w **Załącznik Nr 2**.

3. Struktura organizacyjna jednostki Wydziału

Działalność dydaktyczna i naukowa Wydziału prowadzona jest w **17 katedrach**:
• Biochemii, • Botaniki i Ekologii, • Chemii Rolnej, • Chemii Środowiska, • Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, • Entomologii Stosowanej, • Fitopatologii i Mikologii Molekularnej, • Fizjologii Roślin i Podstaw Biotechnologii, • Genetyki i Biotechnologii Roślin, • Gleboznawstwa i Ochrony Gleb, • Łąkarstwa, • Melioracji i Agrometeorologii, • Mikrobiologii, • Podstaw Produkcji Roślinnej i Doświadczalnictwa, • Roślin Ozdobnych i Warzywnych, • Szczegółowej Uprawy Roślin oraz • Technologii Żywności. Jednostki zlokalizowane są w czterech obiektach na terenie Bydgoszczy (główny obiekt przy ul. Bernardyńskiej - siedziba dziekanatu, obejmujący cztery budynki, oraz przy ul. Prof. S. Kaliskiego, ul. Ks. A. Kordeckiego oraz ul. Seminaryjnej). W strukturze organizacyjnej Wydziału znajduje się Stacja Badawcza w Mochelku (około 15 km od centrum Bydgoszczy), mająca ponad stuletnią tradycję prowadzenia eksperymentalnych badań rolniczych.

■ Struktura organizacyjna Wydziału jest oparta na katedrach, jest dostosowana do prowadzonych kierunków studiów, przede wszystkim kierunku **rolnictwo**. Zdecydowana większość jednostek na Wydziale prowadzi badania naukowe w obrębie kierunku oraz oferowanych specjalności. Wydział posiada stację badawczą do eksperymentalnych badań rolniczych. Jednostki mogą zapewnić realizację zadań dydaktycznych wizytowanego kierunku. Pewną niedogodnością jest usytuowanie obiektów w czterech oddalonych miejscach.

4. Liczba studentów oraz udział studentów stacjonarnych

Liczbę studentów i uczestników studiów doktoranckich Uczelni i Wydziału, według stanu w dniu wizytacji, z rozbiciem na formy kształcenia (stacjonarne bądź niestacjonarne) zawarto w tabeli 1.

Tabela nr 1

Forma kształcenia	Liczba studentów		Liczba uczestników studiów doktoranckich	
	Uczelni	Wydziału	Uczelni	Wydziału
Studia stacjonarne	5 440	884	43	7
Studia niestacjonarne	1 993	299	43	43
Razem	7 433	1 183	86	50

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy kształci 7 433 studentów (nie uwzględniając uczestników studiów doktoranckich), w tym 5 440 na studiach stacjonarnych (73,18 %) oraz 1 993 na studiach niestacjonarnych.

■ Uczelnia spełnia zatem wymagania dla uczelni publicznych określone w art. 163 ust. 2 ustawy **Prawo o szkolnictwie wyższym** (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.), zgodnie z którym w uczelni publicznej liczba studentów studiujących na studiach stacjonarnych nie może być mniejsza od liczby studentów studiujących na studiach niestacjonarnych.

5. Prowadzone na Wydziale kierunki studiów i dotychczasowe wyniki ich ocen, a także uprawnienia do nadawania stopni naukowych i prowadzone studia doktoranckie

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii prowadzi kształcenie na czterech kierunkach studiów:

- **biotechnologia** studia stacjonarne na poziomie I i II stopnia ze specjalnościami:
▪ **Agrobiotechnologia**, ▪ **Biotechnologia w produkcji zwierzęcej** oraz (wygaszanych) jednolitych studiów magisterskich specjalnością: ▪ **Agrobiotechnologia**.

Kierunek uzyskał ocenę pozytywną uchwałą Prezydium PKA Nr 188/2006 z 02.03.2006 r. (ocena na poziomie jednolitych studiów magisterskich).

• **rolnictwo** studia stacjonarne I stopnia oraz jednolite magisterskie (wygaszane) ze specjalnościami: ▪ *Agronomia i agrobiznes*, ▪ *Ochrona roślin*, ▪ *Produkcja ogrodnicza*, ▪ *Kształtowanie środowiska*, ▪ *Architektura krajobrazu obszarów wiejskich* (wyłącznie I st.) oraz ▪ *Przetwórstwo i przechowywanie surowców roślinnych* (wyłącznie jednolite magisterskie), a także studia niestacjonarne I stopnia bez specjalności oraz ze specjalnościami: ▪ *Agronomia i agrobiznes*, ▪ *Kształtowanie środowiska*, a także II stopnia ze specjalnością ▪ *Produkcja roślinna*.

Kierunek uzyskał ocenę pozytywną uchwałą Prezydium PKA Nr 918/2004 z 23.09.2004 r. (ocena na poziomie studiów magisterskich i zawodowych).

Studia na kierunku **rolnictwo** prowadzono uprzednio także w dwóch zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych, które z uwagi na brak odpowiedniego naboru zostały zlikwidowane uchwałami Senatu. ZOD w Skępem zlikwidowano uchwałą nr 7/326 z 21 kwietnia 2010 roku a ZOD w Pelplinie uchwałą nr 8/326 z 21 kwietnia 2010 roku.

■ **technologia żywności i żywienie człowieka** na poziomie studiów stacjonarnych I stopnia ze specjalnością ▪ *Przetwórstwo rolno-spożywcze*.

Kierunek nie był dotychczas oceniany przez PKA.

■ **zarządzanie i marketing** na poziomie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia ze specjalnością ▪ *Marketing i zarządzanie gospodarką żywnościową*.

Kierunek uzyskał ocenę pozytywną uchwałą Prezydium PKA Nr 607/2005 z 24.11.2005 r. (ocena na poziomie studiów I stopnia).

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii posiada **uprawnienia do nadawania stopni naukowych** doktora (od 1975 r.) i doktora habilitowanego (od 1984 r.) w dziedzinie nauk rolniczych w dyscyplinie *agronomia*, oraz doktora w dyscyplinie *kształtowanie środowiska* (od 2004 r.).

6. Liczba studentów ocenianego kierunku

Liczbę studentów ocenianego kierunku studiów na Wydziale, z rozbiem na poziomy i formy studiów oraz lata zestawiono w tab.2.

Tabela nr 2

Poziom studiów	Rok studiów	Liczba studentów studiów		Razem
		stacjonarnych	niestacjonarnych	
I Stopnia	I	104	74	178
	II	114	69	183
	III	103	65	168
	IV	-	46	46
II Stopnia	I	-	28	28
	II	-	-	-
jednolite studia magisterskie (wygaszane)	I	-	-	-
	II	-	-	-
	III	-	-	-
	IV	106	-	106
	V	145	-	145
Razem		572	282	854

■ Oceniany kierunek **rolnictwo** jest dla Wydziału bardzo ważny, a jego studenci stanowią prawie ¼ jego studentów (72%). Na Uczelni stanowią ponad 11% ogółu studiujących. Dostrzegalne jest nadal spore zainteresowanie studiami na kierunku rolnictwo, jednakże z wyraźnie rysującą się przewagą studiów stacjonarnych (prawie 67 %).

Wnioski

Uczelnia dobrze wypełnia swą misję i stale się rozwija. Ma uznaną i znaczącą pozycję wśród średnich uczelni publicznych, zarówno obszaru technicznego jak i przyrodniczo –rolniczego. Wizytowany kierunek dobrze mieści się w misji Uczelni. Zagadnienia jakości kształcenia są dostrzegane i umieszczone w strategii Uczelni.

Organy kolegialne i jednoosobowe Uczelni oraz Wydziału podejmują decyzje zgodnie ze swoimi ustawowymi i statutowymi kompetencjami, wywiązują się również z obowiązków przewidzianych dla tych organów. Nie stwierdzono uchybień w prowadzeniu dokumentacji z ich działalności. Skład Rady Wydziału należy uzupełnić o wymagany udział studentów i doktorantów.

Struktura organizacyjna Wydziału jest dostosowana do prowadzonych na Wydziale kierunków studiów. Zdecydowana większość jednostek na Wydziale prowadzi badania naukowe w obrębie wizytowanego kierunku oraz oferowanych specjalności. Mogą one zapewnić realizację zadań dydaktycznych wizytowanego kierunku.

Uczelnia spełnia wymagania dla uczelni publicznych określone w art. 163 ust. 2 ustawy. Liczba studentów studiujących na studiach stacjonarnych jest wyższa od liczby studentów studiujących na studiach niestacjonarnych.

Oceniany kierunek **rolnictwo** jest dla Wydziału bardzo ważny, a jego studenci stanowią prawie ¼ jego studentów. Jest ważny także dla Uczelni (ponad 11% ogółu studiujących). Dostrzegalne jest nadal spore zainteresowanie studiami na tym kierunku, jednakże z wyraźnie rysującą się przewagą studiów stacjonarnych.

Część II. Koncepcja kształcenia i jej realizacja

Nazwa wizytowanego kierunku **rolnictwo** jest zgodna z wykazem kierunków zawartych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 121, poz. 838 z późn. zm.) i jest umieszczona pod pozycją **92** załączonego do rozporządzenia wykazu. Kształcenie na wizytowanym kierunku zostało szczegółowo opisane w **Raporcie Samooceny** (s. 7-8, 12-21) oraz w załącznikach 5a, 5b i 5c. Na kierunku **rolnictwo** Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii studia prowadzone są według siedmiu planów i programów nauczania. Plany schodzące, przygotowane według standardów z dnia 18 kwietnia 2002 r. dotyczą studiów stacjonarnych magisterskich z 4 specjalnościami (trwają 10 semestrów) i studiów stacjonarnych magisterskich ze specjalnością **kształtowanie środowiska** z odrębnym wówczas naborem (trwają 10 semestrów) oraz studiów niestacjonarnych inżynierskich bez specjalności (trwają 8 semestrów) i studiów niestacjonarnych drugiego stopnia z jedną specjalnością (trwają 3 semestry). Plany przygotowane i realizowane zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia z dnia 12 lipca 2007 r. dotyczą studiów stacjonarnych inżynierskich pierwszego stopnia z 4 specjalnościami (trwają 7 semestrów) i studiów stacjonarnych inżynierskich pierwszego stopnia ze specjalnością **architektura krajobrazu obszarów wiejskich** (trwają 7

semestrów, nabory odbyły się w latach 2008/2009 i 2009/2010, na nadchodzący rok akademicki 2010/2011 naboru już nie będzie) oraz studiów niestacjonarnych inżynierskich pierwszego stopnia z 2 specjalnościami (trwają 8 semestrów).

1. Cele kształcenia i deklarowane kompetencje absolwenta

1.1. Zgodność sylwetki absolwenta z uregulowaniami zawartymi w standardzie oraz struktury kwalifikacji absolwenta z przyjętymi deskryptorami efektów kształcenia.

Przedstawiona w *Raporcie Samooceny* sylwetka absolwenta kierunku **rolnictwo** studiów pierwszego stopnia jest w pełni zgodna z opracowaną w standardach kształcenia na tym kierunku i poziomie kształcenia. Absolwent studiów pierwszego stopnia jest specjalistą w zakresie technologii produkcji rolniczej, posiada podstawową wiedzę przyrodniczą i ekologiczną, również z zakresu ekonomiki, organizacji i zarządzania produkcją oraz obrotem płodów rolnych. Posiada też umiejętność planowania działalności gospodarczej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Szeroki wymiar treści programowych sytuuje przydatność absolwenta do różnych sfer produkcji rolniczej, przetwórstwa rolno-spożywczego i obsługi rolnictwa. Po zrealizowaniu programu studiów pierwszego stopnia absolwent jest przygotowany do podjęcia studiów II stopnia. Student studiów stacjonarnych pierwszego stopnia ma do wyboru specjalności: • **agronomia i agrobiznes**, • **architektura krajobrazu obszarów wiejskich**, • **kształtowanie środowiska**, • **ochrona roślin**, • **produkcja ogrodnicza**, a student studiów niestacjonarnych może wybrać specjalność • **agronomia i agrobiznes** lub • **kształtowanie środowiska**. Dobrze scharakteryzowane sylwetki absolwentów trzech specjalności kształcenia mieszczą się w ramach kierunku. Natomiast kształcenie w zakresie specjalności • **kształtowanie środowiska** jest zbliżone do kształcenia na kierunku **ochrona środowiska**, a w zakresie **architektura krajobrazu obszarów wiejskich** do **architektury krajobrazu**. Zastrzeżenia budzi także nazwa pierwszej z nich, identyczna z nazwą obszernej dyscypliny naukowej - **kształtowanie środowiska**, w dziedzinie nauk rolniczych. Jednak przyjęta koncepcja kształcenia na kierunku **rolnictwo** i związana z tym sylwetka absolwenta są właściwe i zgodne z założeniami standardów kształcenia dla tego kierunku, a dobrze przygotowane programy studiów dowodzą zachowania tożsamości kierunku **rolnictwo**. W sylwetce absolwenta zwraca się uwagę na wiedzę z zakresu technologii produkcji rolniczej, umożliwiającą wykorzystanie jej do wytwarzania produktów żywnościowych, praktycznego przygotowania do prowadzenia wielokierunkowego gospodarstwa rolniczego. Podstawy dla tej wiedzy daje wiedza zdobyta w ramach kształcenia ogólnego, podstawowego i kierunkowego. Jednakże istnieje potrzeba dokładnej analizy specjalności **kształtowanie środowiska**, która odrzuci wątpliwości wchodzenia jej w obszar innego kierunku czy obszerność całej dyscypliny naukowej. W przypadku specjalności **architektura krajobrazu obszarów wiejskich**, tylko dwa roczniki będą ją realizować, gdyż Wydział dąży się do uruchomienia kierunku studiów – **architektura krajobrazu**. Celowość powołania tej specjalności uzasadniały wypowiedzi na spotkaniu z pracownikami kierunku.

Sylwetka absolwenta jednolitych studiów magisterskich (kształcenie do roku akad. 2010/2011) oraz niestacjonarnych studiów drugiego stopnia (kształcenie do roku akad. 2011/2012) oparta jest jeszcze na standardach z 2002 r. i jest z nimi zgodna. Absolwent studiów magisterskich wyróżnia się znajomością metod analizy ekonomicznej, organizacji i zarządzania, posiada pogłębioną wiedzę w zakresie technologii produkcji rolniczej i problemów ekologicznych związanych

z funkcjonowaniem infrastruktury rolniczej. Jest przygotowany do podejmowania różnorodnych zadań gospodarczych, społecznych i edukacyjnych (nie tylko w środowisku wiejskim), a także do podjęcia studiów III stopnia.

Na jednolitych studiach magisterskich proponowanych jest pięć specjalności, w tym cztery takie same jak na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia oraz specjalność • **przetwórstwo i przechowalnictwo surowców roślinnych**. Na studiach niestacjonarnych drugiego stopnia prowadzona jest jedna specjalność • **produkcja roślinna**. W *Raporcie samooceny* nie opisano bliżej sylwetki absolwentów tych dwu realizowanych uprzednio specjalności. Reasumując, absolwent studiów jednolitych magisterskich i studiów drugiego stopnia posiada pogłębioną wiedzę z wybranych dyscyplin humanistycznych, zawodowych i specjalistycznych, a jego sylwetka oparta jest na standardach z 2002 r. i jest z nimi zgodna.

Przyjęte rozwiązania programowe umożliwiają osiągnięcie deklarowanych celów kształcenia sformułowanych w sylwetkach absolwenta, w tym szczegółowej i specyficznej wiedzy oraz umiejętności dotyczących realizowanych specjalności. Kompetencje ogólne i szczegółowe, które uzyskują absolwenci analizowanego kierunku w realizowanych specjalnościach odnoszą się do zdobytej wiedzy, umiejętności i postaw, w tym umiejętności stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania właściwych ocen i formułowania sądów dotyczących kierunku i specjalności.

■ Opracowana koncepcja kształcenia jest właściwa. Sylwetki absolwentów jednolitych studiów magisterskich (wygasających), studiów pierwszego i drugiego stopnia na kierunku rolnictwo są zgodne z postanowieniami zawartymi w standardach kształcenia na kierunku. Powołane i realizowane specjalności: • **agronomia i agrobiznes**, • **ochrona roślin**, • **produkcja ogrodnicza**, • **przetwórstwo i przechowalnictwo surowców roślinnych** oraz • **produkcja roślinna** mieszczą się w obrębie wizytowanego kierunku studiów. Specjalności są poprawnie skonstruowane i swym zakresem wyraźnie profilują wiedzę, umiejętności i kompetencję absolwenta. Założone cele kształcenia oraz kompetencje ogólne i specjalnościowe powinny zostać osiągnięte. Dokładnej analizy i stosownej korekty wymaga specjalność • **kształtowanie środowiska**, która jest bliska kierunkowi **ochrona środowiska**, a jej nazwa jest identyczna jak nazwa obszernej dyscypliny naukowej w dziedzinie nauk rolniczych.

1.2. Ocena zasad rekrutacji i sposobu selekcji kandydatów

Rekrutacja przeprowadzana jest raz w roku w ramach ustanowionych dla kierunku limitów przyjęć. Zasady rekrutacji regulują stosowne uchwały Senatu UTP. Uchwalono już zasady rekrutacji na rok akademicki 2010/2011 (Uchwała nr 5/317 Senatu UTP z dnia 27 maja 2009 r.).

Warunkiem przyjęcia na studia pierwszego stopnia jest posiadanie świadectwa dojrzałości, a na studia drugiego stopnia tytułu inżyniera w zakresie obieranego lub pokrewnego kierunku studiów. Jako pokrewne zdefiniowano kierunki: **zootechnika** i **ogrodnictwo**. Postępowanie klasyfikacyjne na studia pierwszego stopnia prowadzone jest na podstawie rankingu sumy punktów procentowych uzyskanych przez kandydata na egzaminie maturalnym z dwóch przedmiotów obowiązkowych: *języka polskiego* i *języka obcego* oraz z przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego do wyboru spośród: *biologii*, *chemii*, *matematyki*, *fizyki* z *astronomią* oraz *geografii* obliczonej według zdefiniowanego wzoru. Dla kandydatów ze świadectwem „starej matury” podstawą umieszczenia na liście rankingowej jest suma punktów uzyskana z *języka polskiego*, *języka obcego* nowożytnego i przedmiotu do wyboru. Oceny z przedmiotów objętych postępowaniem klasyfikacyjnym przelicza

się na punkty. Z pominięciem postępowania klasyfikacyjnego przyjmuje się laureatów i finalistów stopnia centralnego olimpiady biologicznej, wiedzy i umiejętności rolniczych oraz wiedzy ekologicznej.

O przyjęciu na studia niestacjonarne drugiego stopnia decyduje miejsce kandydata na liście rankingowej, ustalonej na podstawie oceny na dyplomie ukończenia studiów pierwszego stopnia z tytułem zawodowym inżyniera, w ramach ustalonego limitu przyjęć. W roku akademickim 2009/2010 nie przeprowadzono rekrutacji na studia stacjonarne drugiego stopnia, ponieważ Uczelnia nie miała jeszcze własnych absolwentów studiów pierwszego stopnia.

Trudno jednak mówić o dobrej selekcji kandydatów na kierunek, problemem jest raczej wypełnienie limitów. Na przykład na studiach stacjonarnych I stopnia przy limicie 180 studentów przyjmuje się ich zwykle nieco mniej (167 w roku akademickim 2008/2009), a na studiach niestacjonarnych II stopnia uruchamia się już studia przy liczbie przyjętych zapewniającej jedną grupę studencką (16 osób w roku akademickim 2008/2009 przy limicie 30 osób).

■ Postępowanie rekrutacyjne jest zgodne z uregulowaniami prawnymi. Nie odbiega od obowiązujących na innych kierunkach. Trudno mówić o dobrej selekcji kandydatów, problemem jest raczej pełne wypełnienie limitów, zwłaszcza na studiach niestacjonarnych II stopnia.

1.3. Ocena realizacji programu studiów

Aktualnie na kierunku **rolnictwo** studia prowadzone są według siedmiu planów i programów nauczania. Plany studiów i programy nauczania zostały krótko opisane w przeanalizowane w **Raporcie samooceny** (s.16-17) oraz zaprezentowane szerzej w załączniku nr 5 do niego.

Od roku akad. 2007/2008 **studia stacjonarne i niestacjonarne pierwszego stopnia** (inżynierskie) realizowane są według nowych standardów kształcenia dla kierunku **rolnictwo**, określonych w rozporządzeniu z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia. Zgodnie z tymi standardami liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych I stopnia nie może być mniejsza niż 2200 (210 punktów ECTS), a na studiach II stopnia 800 (90 punktów ECTS). Liczba godzin na studiach niestacjonarnych nie może być mniejsza niż 60% ogólnej liczby godzin i musi zawierać wszystkie treści określone w standardach. Realizowane są trzy plany przygotowane zgodnie z tymi standardami kształcenia, w tym dwa na 7-semestralnych studiach stacjonarnych (obowiązujące od roku akad. 2007/2008 dla 4 specjalności: ● **agronomia i agrobiznes**, ● **ochrona roślin**, ● **kształtowanie środowiska** oraz ● **produkcja ogrodnicza**, a obowiązujący od roku akademickiego 2008/2009 dla specjalności ● **architektura krajobrazu obszarów wiejskich**). Realizacja specjalności rozpoczyna się od 5 semestru. Szczegółowe informacje o tych planach studiów zawarto w dodatkowym **załączniku Nr II a**. W programie studiów stacjonarnych realizowanych od roku akademickiego 2007/2008 studiów zauważa się wiele cech pozytywnych, ale są też pewne mankamenty. Właściwy jest udział poszczególnych grup treści kształcenia, a liczba godzin dla treści ogólnych, podstawowych, kierunkowych, specjalnościowych oraz ćwiczeń terenowych przekracza nieznacznie wymiar godzin wymagany w standardach kształcenia dla kierunku. Studenci realizujący te studia mają do wyboru specjalności zapewniające od 8 do 10 przedmiotów specjalnościowych (w zależności od specjalności) o łącznym wymiarze od 280 do 310 godzin, a także dodatkowy przedmiot do wyboru w grupie przedmiotów specjalnościowych (20 godzin) oraz seminarium dyplomowe (85 godzin). Zapewnia to wymagane standardami 30% treści do wyboru przez studentów (wymagane ok. 360 godzin). Analogicznie spełniono te wymagania na studiach niestacjonarnych.

Dobór przedmiotów nauczania i ich treści kształcenia odpowiadają wymaganiom standardów. Plany i programy studiów poszczególnych specjalności różnią się doбором przedmiotów i treścią kształcenia. Ważnym jest generalne zachowanie tożsamości kierunku, które wynika z przeważającego udziału przedmiotów kierunkowych, a których wymiar godzinowy, w opinii części studentów, jest jednak zbyt mały. Bardzo starannie zostały opracowane sylabusy wszystkich przedmiotów. Tok studiów jest prawidłowy, proporcje między liczbą godzin wykładów i ćwiczeń są zachowane. Bardzo pozytywnie należy ocenić ofertę dydaktyczną kierunku, która umożliwia studentom realizację niektórych zajęć w języku angielskim. Program studiów uwzględnia praktyki zawodowe w wymiarze nie mniejszym niż 8 tygodni. Kształceniu praktycznemu służą ćwiczenia terenowe z 7 przedmiotów w wymiarze 35 godzin dla studiów stacjonarnych i 28 godzin dla niestacjonarnych. Analizując plany i programy można zauważyć jednak pewne mankamenty. Przede wszystkim realizowana sylwetka absolwenta specjalności **kształtowanie środowiska** jest bliska kierunkowi **ochrona środowiska**, a dla specjalności **architektura krajobrazu obszarów wiejskich** kierunkowi **architektura krajobrazu**. Dla przedmiotu *genetyka* nie uwzględniono ćwiczeń terenowych, a wymagają tego standardy (w rozdziale „Inne wymagania”).

Studia stacjonarne drugiego stopnia według standardów z 2007 roku nie były dotychczas prowadzone. Jednakże uchwałą nr 47/09/10 Rady Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii utworzono możliwość takiego kształcenia w ramach nowych specjalności: • **agronomia i agrobiznes** oraz • **kształtowanie środowiska**, jednocześnie Rada Wydziału uchwaliła plany i programy studiów dla tych specjalności zgodne z nowymi standardami kształcenia z 2007 roku. Uchwałą nr 1/326 Senatu UTP z dnia 21 kwietnia 2010 roku utworzono kształcenia na 1,5-rocznych stacjonarnych studiach II stopnia na kierunku **rolnictwo** w ramach tych specjalności od roku akademickiego 2010/2011.

Na kierunku **rolnictwo** realizowane są cztery plany tzw. **wygasające** przygotowane jeszcze zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia z 2002 roku. Trzy z nich, dla jednolitych studiów magisterskich: stacjonarnych i niestacjonarnych oraz dla niestacjonarnych studiów inżynierskich, były przedmiotem oceny PKA w roku akademickim 2004/2005 i w jej wyniku zostały stosownie skorygowane. Czwarty z nich, dla studiów niestacjonarnych II stopnia, obowiązuje od roku akad. 2006/2007. Plan tych studiów drugiego stopnia, dostosowany jest do studiów inżynierskich prowadzonych według standardów z 2002 roku i spełnia określone w tych standardach wymagania godzinowe. Obejmuje 3 semestry zajęć z liczbą 384 godzin, ze specjalnością • **produkcja roślinna**. Realizacja tego planu wygasa w roku akad. 2011/2012. Ujęte w planie przedmioty (określone jako specjalnościowe) realizowane są w formie 168 godzin wykładów (43,75%) i 176 godzin ćwiczeń audytoryjnych i laboratoryjnych oraz 40 godzin seminarium magisterskie. Studentów obowiązuje 4-tygodniowa praktyka dyplomowa po 2 semestrze. W ramach przedmiotu do wyboru studenci wybierają jeden z trzech przedmiotów. Dla tej specjalności nie opracowano jednak sylwetki absolwenta. Plany prowadzonych jeszcze jednolitych studiów magisterskich i studiów I stopnia niestacjonarnych inżynierskich (wygasające) są zgodne z zapisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia. Łączna liczba godzin, liczba godzin przedmiotów w poszczególnych grupach oraz treści nauczania są odpowiednie. W planach uwzględniono też praktyki. Kompetencje absolwentów kierunku, uzupełnione specjalnościami, powinny być osiągnięte.

■ Analiza przedstawionych planów studiów i zapisów treści programowych w sylabusach

wykazała, że realizowana jest odpowiednia liczba godzin zajęć ogółem, zarówno na studiach stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Realizowane są wszystkie zapisane w standardach grupy przedmiotów, w wymaganej liczbie godzin. Realizowane są wymagane standardami treści programowe. Sekwencja przedmiotów jest właściwa. Zapewniono odpowiednią liczbę zajęć aktywnych i ćwiczeń terenowych. Uwzględniono też kryteria akredytacji kierunku w FEANI. Na studiach opartych na nowych standardach zapewniono odpowiedni udział treści do wyboru przez studentów, głównie poprzez wybór specjalności. Analiza planów i programów dowodzi, że zakładane cele i kompetencje absolwentów kierunku podane w sylwetce powinny być osiągnięte. Istnieje jednak potrzeba analizy i stosownej korekty **specjalności kształtowanie środowiska** dla pełnego zachowania tożsamości kierunku **rolnictwo**.

1.4. Ocena systemu ECTS

System ECTS został wdrożony na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych rozpoczętych od roku akademickiego 2007/2008. Punkty ECTS wyznaczono przez rzetelną ocenę nakładu pracy studenta dla zaliczenia przedmiotu. System ECTS jest narzędziem akumulacji osiągnięć studenta zarówno w różnych uczelniach jak i docelowo w różnych okresach życia. Umożliwia również studentom korzystanie z programu MOSTAR i LLP/ERASMUS i sprzyja zwiększaniu mobilności studentów. Łączna suma punktów na studiach stacjonarnych I stopnia wynosi 220 (7 semestrów), a na niestacjonarnych 255 (8 semestrów) i to jest prawidłowe. Analizując przypisane poszczególnym przedmiotom punkty ECTS warto zauważyć, że wycena obciążeń studenta została dokonana odpowiednio, czego wyrazem jest zróżnicowana punktacja ECTS dyscyplin o podobnym wymiarze godzinowym i zależy od wkładu pracy własnej studenta. Przygotowując punktację, doceniono też praktyki, przypisując im 5 punktów ECTS. Warunkiem zaliczenia poszczególnych semestrów jest zaliczenie przedmiotów i uzyskanie odpowiedniej sumy punktów ECTS. Spotkanie Komisji oceniającej ze studentami wykazało, że wiedza na ten temat nie jest jednak zbyt duża. Wymaga to szerszych niż dotychczas informacji.

■ Wycena obciążeń studentów została dokonana prawidłowo, w zależności od wkładu pracy własnej studenta. Istnieje potrzeba szerszego zaznajomienia studentów z obowiązującymi zasadami przenoszenia osiągnięć.

1.5. Ocena systemu opieki naukowej i dydaktycznej

Studenci posiadają łatwy dostęp do informacji na temat toku studiów oraz aktów prawnych obowiązujących na Uczelni. Wykładowcy dostępni są w podanych przez siebie terminach konsultacji, które odpowiadają studentom. Zasady zaliczeń są znane studentom już po pierwszych zajęciach. Opiekunowie lat przyjmują studentów nie tylko w czasie wyznaczonych konsultacji, ale są najczęściej do dyspozycji studentów w miarę potrzeb. Poziom obsługi dziekanatu zdaniem studentów jest zadawalający. Uwagi dotyczą czasu otwarcia dziekanatu, jest on zbyt krótki aby zainteresowani sprawnie i w dogodnym czasie mogli załatwić swoje sprawy związane ze studiowaniem. Część prowadzących udostępnia swoje materiały zainteresowanym studentom, co w znacznym stopniu ułatwia proces zdobywania wiedzy. Godziny otwarcia biblioteki są zróżnicowane i umożliwiają korzystanie ze zbiorów wszystkim zainteresowanym. Studenci mają możliwość ustalania tematów prac dyplomowych z wybranym przez siebie promotorem. Pozytywnie należy ocenić działalność biura karier, dzięki któremu w rzeczywisty sposób pomaga

się studentom w odbywaniu praktyk przewidzianych tokiem studiów jak i również w znalezieniu zatrudnienia po ukończeniu procesu kształcenia.

2. Analiza i ocena efektów kształcenia

2.1. Ocena systemu weryfikacji etapowych i końcowych osiągnięć studentów

System oceny studentów UTP jest zawarty w **Regulaminie studiów**. Okresem zaliczeniowym jest semestr. Warunkiem zaliczenia semestru jest spełnienie wszystkich wymagań określonych w planie studiów. Studenci, w zależności od rodzaju zajęć, muszą uzyskać zaliczenie poszczególnych przedmiotów na podstawie pozytywnej oceny ich pracy i uzyskanych umiejętności. Warunki i forma zaliczeń przedmiotów i innych zajęć jest zawarta w sylabusach i podawana studentom do wiadomości na tablicach ogłoszeń i przez prowadzących zajęcia. Sprawdzanie wiedzy odbywa się poprzez ocenę wykonywanych zadań, kolokwia - najczęściej pisemne oraz egzaminy, w większości także pisemne. Do oceny wiedzy i umiejętności studentów stosowana jest skala ocen od 2 do 6 z ocenami połówkowymi. Analiza dokumentacji przebiegu studiów studentów wskazuje, że nauczyciele akademicy wykorzystują pełną skalę ocen od niedostatecznej do celującej.

Warto jednak zwrócić uwagę, że ani w **Regulaminie studiów**, ani w **Raporcie Samooceny** nie ma bliższych informacji o sposobie weryfikacji wiedzy i umiejętności absolwenta zakładanych w sylwetce absolwenta, czy też zasad gromadzenia (przechowywania) prac przejściowych i egzaminacyjnych. Na kwestie oceny (kompleksowych) efektów kształcenia Uczelnia powinna kłaść większy nacisk. Program studiów i treści kształcenia są oceniane w ramach systemu zapewnienia jakości (por. cz. III niniejszego raportu) pod kątem zgodności ze standardami i przepisami Uczelni. Należy je także analizować pod kątem ukształtowania określonych w sylwetce efektów kształcenia.

■ Weryfikacja etapowych i końcowych osiągnięć studenta nie odbiega od powszechnie stosowanych. Uczelnia powinna kłaść zdecydowanie większy nacisk na kwestie weryfikacji etapowych i końcowych osiągnięć studentów pod kątem zapewnienia wiedzy, umiejętności i postaw zakładanych w sylwetce absolwenta.

2.2. Analiza skali i ocena przyczyn odsiewu

Odsiew studentów kierunku **rolnictwo** scharakteryzowano w **Raporcie samooceny** na przykładzie danych z roku akademickiego 2008/2009. Z przyjętych na I rok studiów stacjonarnych I stopnia 167 studentów skreślono aż 60 (35,9%), na studiach niestacjonarnych z przyjętych 100 studentów skreślono aż 46 (46,0%), na studiach niestacjonarnych II stopnia z przyjętych 16 skreślono 2 (12,5%). Ogółem na studiach stacjonarnych skreślono 10,3% studiujących, zaś na studiach niestacjonarnych 22,8%. Skreślenia z listy studentów mają miejsce głównie na I roku, a szczególnie w pierwszym semestrze. Część osób przyjętych i umieszczonych na listach studenckich nie podejmuje studiów lub rezygnuje z nich w pierwszych miesiącach zajęć. Jako główne przyczyny rezygnacji wskazuje się: złą sytuację materialną, pomyłkowy wybór kierunku studiów, niewiarę w możliwość opanowania treści niektórych przedmiotów podstawowych. Skreślenia studentów na wyższych latach, chociaż w niewielkiej skali, mogą świadczyć o egzekwowaniu wiedzy.

■ Większy odsiew dotyczy głównie pierwszego roku studiów i jest związany głównie ze złą sytuacją materialną i niepowodzeniem w nauce. Powodem odsiewu jest także utrzymywanie poziomu nauczania i wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności.

2.3. Ocena zasad dyplomowania oraz prac dyplomowych

Zasady dyplomowania reguluje **Regulamin studiów** (§ 36-§ 42). Studenci kierunku **rolnictwo** przygotowują prace inżynierskie i magisterskie. Wyboru tematu pracy dyplomowej dokonują zgodnie z własnymi zainteresowaniami. Na zebraniu danego rocznika przedstawiciele katedr prezentują zakres tematyczny realizowanych badań oraz składają propozycje tematów prac. Studenci deklarują wybór katedry wypełniając stosowny wniosek. W przypadku większej liczby zapisów niż wynosi limit, o kolejności miejsc decyduje średnia ocen z dotychczasowego przebiegu studiów. W ramach katedry studenci mają możliwość wyboru opiekuna, w zależności od proponowanych tematów. Również student może przedstawić propozycję tematu pracy zgodnego z jego zainteresowaniem. Tematy prac są zatwierdzane przez Radę Wydziału. Promotorem pracy powinien być samodzielny pracownik naukowo-dydaktyczny. Opiekę może sprawować również nauczyciel ze stopniem naukowym doktora za zgodą Rady Wydziału. Recenzentem pracy powinien być samodzielny nauczyciel akademicki - specjalista z danej dziedziny lub pokrewnej. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją, której przewodniczy najczęściej prodziekan ds. dydaktycznych lub studenckich, promotor i recenzent. Jest prowadzony w formie ustnej i stanowi sprawdzian wiedzy studenta związanej z kierunkiem studiów i tematem pracy dyplomowej. Na ostateczny wynik studiów składają się (§ 42 Regulaminu studiów): średnia ocen ze studiów (3/5 wartości ceny), ocena pracy dyplomowej (1/5) i ocena z egzaminu dyplomowego (1/5).

Z przedstawionego w czasie wizytacji wykazu absolwentów z dwóch ostatnich lat wybrano losowo łącznie 21 absolwentów jednolitych studiów magisterskich, inżynierskich studiów niestacjonarnych I stopnia oraz niestacjonarnych II stopnia magisterskich. Udostępnione teczki (z pracami dyplomowymi) poddano analizie, a prace ocenie. Oceniono prace absolwentów różnych specjalności. Do pracy załączone były arkusze z oceną promotora i recenzenta. Przy ocenie zwracano uwagę na to, czy praca mieści się w zakresie wizytowanego kierunku, czy praca magisterska oparta jest na eksperymencie (badaniach), a praca inżynierska czy ma charakter inżynierski (projektu, ekspertyza, model). Stwierdzono, że egzamin odbywał się przed Komisją, której przewodniczył prodziekan lub upoważniony przez Dziekana profesor bądź doktor habilitowany. Zwracano uwagę na pytania egzaminacyjne, stanowiące sprawdzian wiedzy kierunkowej. Szczegóły dotyczące analizowanych prac dyplomowych zawarto w **załączniku Nr 3**.

Oceniane **prace magisterskie** miały na ogół charakter empiryczny, przygotowane zostały w oparciu o zebrane wyniki badań i spełniają wymagania stawiane pracom magisterskim. Były z reguły starannie zredagowane. Układ treści jest typowy dla tego typu prac. Problematyka prac jest w zdecydowanej większości zgodna z kształceniem kierunkowym, chociaż były też prace od kierunku odbiegające (ok. 15%), w obszar innych kierunków (np. technologii żywności) lub o charakterze zdecydowanie specjalnościowym (np. dotyczące roślin ozdobnych czy warzyw). Oceny prac są zróżnicowane od 3,5 do celującej. Prace studentów niestacjonarnych są porównywalne ale nieco słabsze i tak oceniane. Na egzaminach dyplomowych były z reguły pytania weryfikujące wiedzę kierunkową, choć niekiedy bardzo bliskie realizowanej pracy.

Prace inżynierskie, co warto podkreślić, mają generalnie charakter ekspertyzy inżynierskiej przeprowadzonej w gospodarstwie rolnym lub projektu inżynierskiego. Mieszczą się w obrębie ocenianego kierunku. Oceny prac zróżnicowane od 3,5 do 5,0. Opiekunami ocenianych prac byli w

przewadze doktorzy, chociaż w **Raporcie samooceny** podano, że promotorem pracy powinien być samodzielny nauczyciel akademicki. Na egzaminie inżynierskim również były pytania sprawdzające wiedzę kierunkową.

■ Prace magisterskie i dyplomowe inżynierskie spełniają wymagania stawiane takim pracom. Zostały przygotowane na dobrym i wyższym niż dobrym poziomie. Zdecydowana większość prac mieściła się w obrębie kierunku (należy zadbać, aby wszystkie dotyczyły kierunku). Zasady dyplomowania są prawidłowo sformułowane, dobrze udokumentowane, przestrzegane i akceptowane. Egzamin dyplomowy weryfikuje także wiedzę kierunkową dyplomantów.

2.4. Ocena zdefiniowanych przez Uczelnię efektów kształcenia

Sylwetki absolwentów są dobrze scharakteryzowane i mają odbicie w treściach programowych ujętych w planach studiów. Zdefiniowane przez Uczelnię efekty kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz wygasających jednolitych studiów magisterskich są prawidłowe, zgodna ze standardami kształcenia i realizowanym programem nauczania. Dotyczą one nabycia szeroko rozumianej wiedzy przyrodniczej, oraz wiedzy rolniczej i umiejętności, zwłaszcza z zakresu technologii produkcji roślinnej, poszerzone jednak treściami z zakresu produkcji zwierzęcej, ekonomii i organizacji gospodarstw rolniczych, marketingu, techniki rolniczej, przetwórstwa i przechowywania. Absolwenci są dobrze przygotowani do różnych sfer produkcji rolniczej, przetwórstwa rolno-spożywczego i obsługi rolnictwa. Posiadają ponadto poszerzoną wiedzę i umiejętności stosownie do realizowanej specjalności. Na studiach drugiego stopnia dotyczą zdecydowanego poszerzenia wiedzy biologiczno-chemicznej, znajomością metod analizy ekonomicznej, organizacji i zarządzania oraz podstaw prawa gospodarczego i rachunkowości, jak również nowoczesnej wiedzy technologicznej i technicznej z zakresu produkcji rolniczej. Nabywają także umiejętność przetwarzania danych przy użyciu technik komputerowych, nabywają umiejętności do prowadzenia badań w szeroko rozumianego rolnictwa. Absolwenci kierunku **rolnictwo** posiadają kwalifikacje do podejmowania różnorodnych zadań gospodarczych, społecznych i edukacyjnych (i to nie tylko w środowisku wiejskim). Efektem skutecznego kształcenia jest dobre odnajdowanie się absolwentów na rynku pracy, wielu zajmuje eksponowane stanowiska kierownicze w różnych sektorach działalności gospodarczej i administracyjnej regionu i kraju. Potwierdzają to prestiżowe wyróżnienia kierunku w rankingach tygodnika Newsweek.

3. Ocena organizacji i realizacji procesu dydaktycznego

3.1. Ocena stosowanych metod dydaktycznych i trafności ich doboru

Zajęcia prowadzone są zarówno z wykorzystaniem tradycyjnych jak i aktywizujących metod dydaktycznych. Wybór metody zależy od jego charakteru i specyfiki przedmiotu, są to: wykłady, ćwiczenia audytoryjne i laboratoryjne, seminaria, zajęcia terenowe i praktyki. Wykłady prowadzone są w sposób tradycyjny, z zastosowaniem pokazu, prezentacji multimedialnej, interaktywnego w dyskursu ze studentami, odwołującego się do ich wiedzy. Znaczną część ćwiczeń stanowią zajęcia laboratoryjne, podczas których studenci wykonują zadania o charakterze eksperymentalnym, projektowym, obliczeniowym lub opisowo-analitycznym. Wielu nauczycieli preferuje pracę w grupach, co sprzyja dodatkowo kształtowaniu umiejętności współpracy. Niektórzy sięgają po metody ekspresywne (np. burza mózgów). W realizacji zajęć wykorzystywane

są prezentacje i programy komputerowe, bazy danych. Dużą wagę przywiązuje się do umiejętności korzystania z najnowszych systemów informacji naukowej. Studenci mają dostęp do pracowni komputerowych poza godzinami zajęć. Istnieje możliwość prowadzenia kształcenia według indywidualnego toku studiów lub indywidualnej organizacji studiów. Wydział jest przygotowany do kształcenia osób niepełnosprawnych. Aktualnie na kierunku rolnictwo studiuje 5 niepełnosprawnych studentów.

■ Stosowane metody dydaktyczne są różnorodne, odpowiednie i dostosowane do specyfiki przedmiotów i przekazywanych treści programowych, ukierunkowane na potrzeby kształcenia i sylwetkę absolwenta. Zauważa się aktywizację studentów do samodzielnej pracy.

3.2. Ocena dostępności i jakości sylabusów

Sylabusy przedmiotów są dobrze opracowane, według jednolitego schematu. Dobrze przedstawiają zakres treści kształcenia i sposób ich realizacji. Zawierają one nazwę przedmiotu, poziom i formę studiów, nazwę kierunku i specjalności, nazwisko osoby prowadzącej lub odpowiedzialnej za prowadzenie przedmiotu, przedmioty wprowadzające i wymagania wstępne niezbędne do realizacji przedmiotu, semestralny wymiar godzin i ich rodzaj według planu studiów, założenia i cele nauczania przedmiotu, stosowane metody dydaktyczne, formę i warunki zaliczenia, treści kształcenia wykładów i ćwiczeń w ujęciu syntetycznym oraz zalecaną literaturę podstawową i uzupełniającą. Cele kształcenia, treści programowe, zalecaną literaturę oraz sposób zaliczenia przedmiotów podają dodatkowo prowadzący na zajęciach dydaktycznych. Programy studiów znajdują się na tablicach ogłoszeń.

■ Sylabusy są opracowane starannie i są dostępne dla studentów

3.3. Ocena sposobu realizacji i systemu kontroli praktyk

Praktyki na wizytowanym kierunku opisano w **Raporcie Samooceny** (s. 18-19), uwzględniając cele praktyk, formy realizacji, system kontroli i formę zaliczenia. Zespół oceniający zapoznał się z zasadami organizacji, przebiegu, dokumentacji i zaliczania praktyk. Za praktyki odpowiedzialny jest Pełnomocnik Dziekana ds. Staży i Praktyk Studenckich.

Na jednolitych studiach magisterskich studenci zobowiązani byli do odbycia 2-tygodniowej praktyki produkcyjnej po 4 semestrze, 5-miesięcznej praktyki semestralnej na 6 semestrze oraz co najmniej 4-tygodniowej praktyki dyplomowej po 8 semestrze, zgodnie ze standardami kształcenia z 2002 roku. Celem praktyki semestralnej było zapoznanie się z działalnością dobrych gospodarstw indywidualnych, spółdzielni, firm lub instytucji funkcjonujących w kompleksie gospodarki żywnościowej. Wykluczone było odbywanie praktyki w gospodarstwie własnym lub rodziców. Praktyka trwała 5 miesięcy, w tym co najmniej 2 miesiące w gospodarstwie rolnym, a pozostałe 3 mogły być w gospodarstwach oraz we wszystkich firmach związanych z rolnictwem. Wybrane miejsca praktyki powinny wykazywać działalność związaną z wybraną przez studenta specjalnością. Praktyka kończyła się egzaminem. Na studiach niestacjonarnych inżynierskich (plany wygasające) studentów obowiązuje 8-tygodniowa praktyka zawodowa po 7 semestrze, kończąca się zaliczeniem (5 punktów ECTS). Na niestacjonarnych studiach magisterskich studentów obowiązuje 4-tygodniowa praktyka dyplomowa po 2 semestrze.

Obecnie studenci odbywają praktyki zawodowe w trakcie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia, zgodnie ze standardami z 2007 roku. W tym celu zostały opracowane zasady organizacji

praktyki zawodowej na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii. Praktyka trwa 8 tygodni – 4 tygodnie po czwartym semestrze i 4 tygodnie po szóstym semestrze, w tym co najmniej 4 tygodnie w gospodarstwie rolnym, a pozostałe 4 tygodnie w gospodarstwach lub innych firmach związanych z rolnictwem (5 punktów ECTS). Praktyka może być realizowana w kraju i/lub zagranicą. Studenci mogą sami zaproponować miejsca odbywania praktyki. Studenci studiów stacjonarnych nie mogą odbywać praktyki w gospodarstwie własnym lub rodziców, natomiast studenci studiów niestacjonarnych mają prawo do zwolnienia z praktyki po warunkiem złożenia do Pełnomocnika lub opiekuna dydaktycznego wniosku wraz z dokumentami świadczącymi, że pracują w zawodzie zgodnym z kierunkiem studiów. Dla studentów, którzy nie zapewnią sobie miejsc we własnym zakresie, praktyki są organizowane w ramach możliwości Wydziału. Student może rozpocząć praktykę po podpisaniu umowy o jej odbywaniu lub otrzymaniu dokumentów wyjazdowych do partnera zagranicznego. Przed rozpoczęciem praktyki otrzymuje opracowane zadania do wykonania podczas praktyk, dzienniczek praktyk i wzór sprawozdania z praktyki. Brak jest jednak programu praktyk. W czasie trwania praktyki student zobowiązany jest wypełniać dzienniczek, który wraz z oceną/opinią opiekuna zawodowego powinien przedłożyć opiekunowi dydaktycznemu w trakcie zaliczenia praktyki. Warunkiem zaliczenia praktyki jest również przygotowanie opisu analitycznego gospodarstwa i pisemnego sprawozdania z praktyki.

■ Przeprowadzona analiza organizacji, przebiegu i dokumentacji praktyk studenckich na kierunku rolnictwo wskazuje na prawidłową realizację systemu praktyk. Wymiar praktyk jest zgodny z wymaganiami odpowiednich standardów.

3.4. Ocena organizacji studiów

Studenci mają dostęp do wszystkich, istotnych dla nich, aktów prawnych na stronie internetowej Uczelni. Plany zajęć są dostępne na stronie internetowej oraz na tablicach ogłoszeń Wydziału. Organizacja studiów jest generalnie prawidłowa. Na stacjonarnych jednolitych studiach magisterskich semestry od 1 do 9 obejmują 15 tygodni z obciążeniem od 21 do 29 godzin w tygodniu, a semestr 10 trwa 12 tygodni z obciążeniem tygodniowym 18 godzin. Na studiach I stopnia semestry 1-6 trwają 15 tygodni z obciążeniem tygodniowym 19-25 godzin, semestr 7 trwa 10 tygodni, a obciążenie wynosi 23 godziny. Na studiach niestacjonarnych I stopnia (plany od roku akad. 2007/2008) zajęcia odbywają się na 8 zjazdach, trwających od piątku po południu do niedzieli z liczbą godzin 19-22 na jeden zjazd, a na studiach II stopnia tylko w soboty i niedziele z 15-17 godzinami. Znaczne jest zatem obciążenie studentów zajęciami podczas jednego zjazdu. Terminarze zjazdów i plany zajęć są dostępne na stronie internetowej przesyłane pocztą na adres studenta. W czasie zjazdów wydłużono w piątki prace dziekanatów i zorganizowano dyżury w soboty, co należy uznać za właściwe. Liczebność grup studenckich (Pismo Okólne Prorektora ds. Dydaktycznych i Studenckich z dnia 9 września 2009 r. i 9 lutego 2010 r.) jest zróżnicowana w zależności od metody dydaktycznej: ćwiczenia audytoryjne i zajęcia terenowe – 25-30 osób (od semestru letniego 2009/2010: 26-36), ćwiczenia laboratoryjne i projektowe, lektoraty języków obcych, seminaria – 12-15 osób (od semestru letniego 2009/2010: 13-18). Liczebność grup studenckich jest odpowiednia, a szczególnie pozytywnie należy ocenić mniejszą liczebność grup na lektoratach. Każdy nauczyciel zobowiązany jest do udzielania studentom konsultacji przez co najmniej 2 godz. w ciągu tygodnia. Wykładowcy dostępni są w podanych terminach konsultacji, a terminy odpowiadają studentom. Studenci korzystają z tych konsultacji. Zasady zaliczeń są znane

studentom już po pierwszych zajęciach. Część prowadzących udostępnia swoje materiały zainteresowanym studentom, co w znacznym stopniu ułatwia proces zdobywania wiedzy. Godziny otwarcia biblioteki są zróżnicowane i umożliwiają korzystanie ze zbiorów wszystkim zainteresowanym. Studenci mają możliwość ustalania tematów prac dyplomowych z wybranym przez siebie promotorem. Poziom obsługi dziekanatu zdaniem studentów jest zadawalający. Uwagę jednak zwracają na czas otwarcia dziekanatu. Jest on ich zdaniem zbyt krótki aby zainteresowani mogli załatwić swoje sprawy związane ze studiowaniem. Studenci pozytywnie oceniają działalność Biura Karier, które w rzeczywisty sposób pomaga w odbywaniu praktyk przewidzianych tokiem studiów jak i również w znalezieniu zatrudnienia po ukończeniu procesu kształcenia.

■ Niezbędne informacje związane z organizacją studiów są studentom dostępne. Organizacja zajęć jest generalnie właściwa. Na studiach niestacjonarnych, z uwagi na liczbę zjazdów, studenci są mocno obciążeni zajęciami, ograniczającymi pracę własną. Warto rozważyć większą liczbę zjazdów. Liczebność grup jest właściwa, a nauczyciele akademicki są do dyspozycji studentów w miarę potrzeb. Rozważyć warto także wydłużenie czasu obsługi studentów przez dziekanat.

3.5. Ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych

Zespół wizytował sporą liczbę różnorodnych zajęć (wykłady, ćwiczenia i seminarium), zapoznając się zarówno ze sposobem ich prowadzenia, oraz poziomem i wymaganiami, jak również oceniając bazę dydaktyczną kierunku **rolnictwo**. Szczegółowe informacje dotyczące hospitowanych zajęć dydaktycznych zawarto w **Załączniku Nr 4**. Wykładane treści były przekazywane na dobrym poziomie akademickim przez doświadczonych nauczycieli akademickich, specjalistów z zakresu prowadzonego przedmiotu, przy sporym zaangażowaniu studentów. Frekwencja na wykładach bardzo duża. Ćwiczenia były prowadzone w sposób aktywizujący studentów, bardzo przystępny i komunikatywny. Studenci rozwiązywali problemy pojedynczo bądź w zespołach. Seminarium magisterskie prowadzone bardzo dobrze metodycznie przez specjalistę z dużym doświadczeniem dydaktycznym.

■ Hospitowane zajęcia odbywały się zgodnie z rozkładem zajęć, prowadzone były przez osoby wykazane w rozkładzie. Sale wykładowe i pracownie były dostosowane do rodzaju prowadzonych zajęć (liczba miejsc, wyposażenie w pomoce audiowizualne, oświetlenie, aparatura, itd.). Realizowane treści były właściwe do przedmiotów, prowadzone na poziomie studiów wyższych. Poziom zajęć był dobry lub bardzo dobry.

Wnioski

Opracowana koncepcja kształcenia jest właściwa. Sylwetki absolwentów jednolitych studiów magisterskich (wygasających), studiów pierwszego i drugiego stopnia są zgodne z postanowieniami zawartymi w odpowiednich standardach dla kierunku **rolnictwo**. Powołane i realizowane specjalności mieszczą się w obrębie wizytowanego kierunku, są poprawnie skonstruowane i swym zakresem wyraźnie profilują wiedzę, umiejętności i kompetencje absolwenta. Założone cele kształcenia oraz kompetencje ogólne i specjalnościowe powinny zostać osiągnięte. Analizy i stosownej korekty wymaga specjalność • **kształtowanie środowiska**, która jest bliska kierunkowi **ochrona środowiska**, a jej nazwa jest identyczna jak nazwa obszernej dyscypliny naukowej w dziedzinie nauk rolniczych.

Plany studiów są zgodne z odpowiednimi standardami. Realizowana jest odpowiednia liczba godzin zajęć ogółem, wszystkie zapisane w standardach grupy przedmiotów w wymaganej liczbie godzin oraz wymagane standardami treści programowe. Sekwencja przedmiotów jest właściwa. Zapewniono odpowiednią liczbę zajęć aktywnych i ćwiczeń terenowych. Na studiach opartych na nowych standardach zapewniono odpowiedni udział treści do wyboru przez studentów, głównie poprzez wybór specjalności. Wymiar praktyk jest zgodny z wymaganiami odpowiednich standardów. Praktyki są należycie zorganizowane i prowadzone. Analiza planów i programów dowodzi, że zakładane cele i kompetencje absolwentów kierunku podane w sylwetce powinny być osiągnięte.

Postępowanie rekrutacyjne jest zgodne z uregulowaniami prawnymi, nie odbiega od obowiązujących na innych kierunkach. Trudno mówić o dobrej selekcji kandydatów, problemem jest raczej pełne wypełnienie limitów. Istnieje system przenoszenia osiągnięć studenta oparty na punktach ECTS. Wycena obciążeń studentów została dokonana prawidłowo. Weryfikacja etapowych i końcowych osiągnięć studenta nie odbiega od powszechnie stosowanych.

Stosowane metody dydaktyczne są różnorodne, odpowiednie i dostosowane do specyfiki przedmiotów i przekazywanych treści. Zauważa się aktywizację studentów do samodzielnej pracy. Niezbędne informacje związane z organizacją studiów są studentom dostępne. Organizacja zajęć jest generalnie właściwa. Wizytowane zajęcia odbywały się zgodnie z rozkładem, prowadzone były przez osoby wykazane w rozkładzie. Sale wykładowe i pracownie były dostosowane do rodzaju prowadzonych zajęć. Realizowano treści były właściwe do przedmiotów, prowadzone na poziomie studiów wyższych. Poziom zajęć był dobry lub bardzo dobry.

Prace magisterskie i inżynierskie spełniają wymagania stawiane takim pracom. Zostały przygotowane na dobrym i wyższym niż dobrym poziomie. Zdecydowana większość prac mieściła się w obrębie kierunku. Zasady dyplomowania są prawidłowo sformułowane, dobrze udokumentowane, przestrzegane i akceptowane. Egzamin dyplomowy weryfikuje także wiedzę kierunkową dyplomantów.

Część III. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia

1. Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia

W *Raporcie samooceny* opisano system zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni (p. 4.8, str. 19-21). Zapisano tam, że wysoką jakość kształcenia studentów Wydział stara się uzyskać przede wszystkim poprzez stałe **doskonalenie programów nauczania**. Plany i programy, są przygotowywane przez Radę Programową kierunku studiów **rolnictwo** (obowiązki i zadania Rady reguluje Zarządzenie Rektora UTP nr 6/2009/2010). Rada analizuje między innymi ich zgodność ze standardami nauczania oraz przepisami wewnętrznymi (m.in. uchwałą Senatu UTP nr 8/137 z 27 maja 2009 roku w sprawie wprowadzenia wytycznych ... do tworzenia planów i programów studiów). Rada Programowa zasięga także opinii samorządu studenckiego. Drugim, istotnym elementem jest zapewnienie jakości kadry dydaktycznej. **Doskonaleniu kadry** służą okresowe oceny, hospitacje zajęć oraz ankiety studenckie i absolwenckie. Ocenę okresową nauczycieli akademickich przeprowadza się zgodnie z obowiązującą ustawą - **Prawo o szkolnictwie wyższym**. W jej opisie nie uwypukla się kwestii jakości kształcenia, stwierdzając tylko, że „kryteria

oceny są dostosowane do zakresu obowiązków związanych ze stanowiskiem”. Podkreślono jednak konieczność posiadania przygotowania pedagogicznego przez wszystkie osoby prowadzące zajęcia dydaktyczne. **Hospitacje zajęć** prowadzą kierownicy jednostek lub osoby wyznaczone (profesorowie lub doktorzy habilitowani), a także Prodziekan ds. Dydaktycznych i Studenckich Wizytacja zajęć każdego przedmiotu odbywa się co najmniej raz w roku akademickim. W trakcie hospitacji ocenia się przygotowanie do zajęć, wykorzystanie środków dydaktycznych, organizację zajęć, aktywizację studentów, reakcje na sygnały od studentów, poprawność języka, życzliwość prowadzącego oraz osiągnięcie celów poznawczych. Sporządzana jest notatka, w której sformułowana jest ocena zajęć (wyróżniająca, pozytywna, warunkowa, negatywna) i jej uzasadnienie. Z treścią notatki zapoznawany jest oceniany nauczyciel. Wyniki tych hospitacji są uwzględniane w ocenie okresowej. Niewątpliwie hospitacje są prowadzone. Zaskakuje jednak dominacja ocen najwyższych. Jak jednak ocenę wyróżniającą rozumieć? Wydaje się, że podczas hospitacji mniejszy nacisk jest potrzebny na ogólną ocenę nauczyciela akademickiego, a raczej nastawienie na możliwość poprawienia, udoskonalenia prowadzonych zajęć (w różnych zresztą aspektach). **Ankiety studenckie** dotyczą oceny warsztatu dydaktycznego nauczyciela, są anonimowe, a ich wypełnienie jest dobrowolne. Są dotąd prowadzone na podstawie Decyzji nr 6/2003/2004 Prorektora ds. Dydaktycznych i Studenckich ATR z dnia 22 grudnia 2003 roku w sprawie zasad przeprowadzania anonimowej ankiety studenckiej. Na wszystkich Wydziałach UTP i kierunkach studiów stosowany jest identyczny wzór ankiety. Ankietowane są wszystkie formy zajęć (od wykładów poprzez wszystkie typy ćwiczeń). W ankietach ocenia się zgodność z rozkładem zajęć, punktualność, informacje o tematyce, przygotowanie prowadzącego, urozmaicenie zajęć (przeźrocza, filmy, okazy, itp.), tempo zajęć, życzliwość i taktowność prowadzącego, dostępność konsultacji, formę i terminy zaliczeń, oraz wzbogacenie wiedzy. Nauczyciel jest zobowiązany do przeprowadzenia ankiety przynajmniej raz na dwa lata. Student wypełnia ją na jednym z ostatnich zajęć kończących realizację przedmiotu. Prowadzący zajęcia nie może ingerować w odpowiedzi. Jego obowiązkiem jest natychmiastowe włożenie wypełnionych ankiet do koperty (jej zaklejenie) i złożenie u bezpośredniego przełożonego. Kierownicy katedr omawiają wyniki ankiet z pracownikiem. Zbiorcze ankiety (w formie protokołu), kierownik katedry przedkłada dziekanowi. W roku akad. 2009/2010 przeprowadzono ok. 130 ankiet. Studenci na sformułowane pytania odpowiadają w skali 2 (zdecydowanie nie) do 5 (zdecydowanie tak). Zdecydowana większość średnich ocen za wszystkie odpowiedzi wynosiła powyżej 4,5, dużo ocen na poziomie 4,8 oraz 4,9, trzy oceny średnie na poziomie 5,0. Najniższa zanotowana ocena średnia wynosiła aż 4,11. Wyniki ankiety są uwzględniane w okresowej ocenie nauczyciela. Niewątpliwie ankiety są przeprowadzane od dłuższego czasu. Choć studenci nie sygnalizowali, że ich anonimowość była zagrożona, to sposób ankietowania poprzez ocenianego nauczyciela i to bezpośrednio przed wystawieniem ocen nie wydaje się właściwy. Być może temu można przypisywać tak wiele bardzo wysokich (najwyższych) ocen. Ten element doskonalenia kształcenia wymaga poprawy, zwłaszcza organizacyjnej (być może poprzez zaangażowanie Samorządu). Wyniki ankiet nie są (nawet syntetycznie) omawiane na posiedzeniach organów kolegialnych, nie są zatem znane studentom (Samorządowi Studenckiemu). Trudno zatem mówić, że spełniają istotniejszą rolę w procesie doskonalenia nauczania, choć studenci widzą potrzebę ich wypełniania (wypełnia zdecydowana większość). Prodziekan ds. Dydaktycznych i Studenckich podczas posiedzenia Rady Wydziału przeprowadza natomiast **analizę przebiegu sesji**. Umożliwia

to zarówno bieżącą kontrolę realizacji zadań, jak i zgłaszanie uwag dotyczących sprawności nauczania.

Od semestru letniego 2009/2010 obowiązuje w Uczelni Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia, wprowadzony Uchwałą Senatu nr 3/324 z dnia 17 lutego 2010r. Systemem ankiet studenckich będzie realizowany w formie elektronicznej w celu całkowitego zapewnienia obiektywności.

2. Opinie prezentowane na spotkaniach

2.1. Opinie studentów

Studenci podczas spotkania mówili, że chętnie wypełniają ankiety, ponieważ ich zdaniem przynoszą one efekty. Ankiety wypełniali co semestr. Wyniki ankiet nie były jednak podawane do publicznej wiadomości, ale zebrani studenci nie wnioskowali jednak o uzyskanie tych wyników.

2.2. Opinie pracowników

Trudno było zachęcić do wypowiedzi na ten temat. Potwierdzają, że ankiety są prowadzone od około dziesięciu lat. Ankiety nauczycielom generalnie nie przeszkadzają, „uwagi są wykorzystywane”. Pojawia się jednak także zdanie, że pewne opinie powinny być w sposób jawny („rzetelnie”) formułowane i podpisane imieniem i nazwiskiem. Wyniki ankiet są brane pod uwagę podczas oceny pracowników („dziekan wystawia punkty”). Przy gorszych ocenach dziekan przeprowadza „rozmowy dyscyplinujące”. Nagród dydaktycznych za najlepsze oceny w ankietach nie otrzymują (są za książki i skrypty, za działalność kół naukowych).

3. Informacja na temat działalności biura karier i monitorowania losów absolwentów

W Uczelni istnieje Biuro Promocji i Kariery Absolwenta. Jest pozytywnie oceniane przez studentów. Pomaga studentom w znajdowaniu i realizacji praktyk przewidzianych tokiem studiów. Jest również pomocne w znajdowaniu zatrudnienia po ukończeniu procesu kształcenia.

Wnioski

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia został w Uczelni wprowadzony. Jest oparty głównie na anonimowych ankietach studenckich i hospitacjach, ale także na pewnych zabiegach organizacyjnych (np. rady programowe kierunków, oceny syntetyczne, analiza wyników sesji). Procedury są realizowane a system jest doskonały. Ankietowanie od dłuższego czasu jest prowadzone systematycznie, a udział studentów spory (zdecydowana większość). Studenci pozytywnie oceniają ankietyzację choć nie znajdują informacji zwrotnej. Ankiety nauczycielom nie przeszkadzają, a formułowane uwagi są wykorzystywane. Choć nie sygnalizowano zagrożenia anonimowość, to dotychczasowy sposób ankietowania poprzez ocenianego nauczyciela i to przed wystawieniem ocen nie wydaje się właściwy. Niewątpliwie konieczne są pewne zmiany organizacyjne i pewne prace w tym zakresie Uczelnia już podjęła. Hospitacje są prowadzone, nakierowane bardziej na ocenę pracownika niżli doskonalenie procesu nauczania. Zaskakuje dominacja ocen najwyższych. Nauczyciele akademicki są oceniani w trybie ustawowym. Wyniki ankiet i hospitacji mają wpływ na ocenę okresową pracowników.

Studenci są wspierani poprzez konsultacje i udostępnianie materiałów. Ankiet o obsłudze administracyjnej studenci nie wypełniali. Godziny otwarcia dziekanatu oceniono jako niewystarczające. Wszelkie ważne informacje są dostępne w gablotach, lub/i na stronie

internetowej. Celowym wydaje się śledzenie losów absolwentów oraz udział pracodawców w konstruowaniu specjalności oraz planów i programów studiów.

Część IV. Nauczyciele akademicki

1. Ocena kadry, jej rozwoju i prowadzonej polityki kadrowej

Na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii zatrudnionych jest 129 nauczycieli akademickich w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym 18 profesorów tytularnych, 10 ze stopniem naukowym doktora habilitowanego, 93 ze stopniem naukowym doktora oraz 8 z tytułem zawodowym magistra. Z wyjątkiem jednej osoby dla wszystkich pozostałych Uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy. Najlichnieszą grupę stanowią nauczyciele akademicki ze stopniem naukowym doktora (ok. 72%), następnie profesorowie (ok. 14 %), doktorzy habilitowani (ok. 8 %) oraz pozostali (ok. 6 %). Szczegółowe dane o liczbie nauczycieli akademickich jednostki w poszczególnych grupach zawiera tabela 3 (stan na 20.05.2010 r.). W nawiasach podano dane dotyczące nauczycieli akademickich zaliczonych przez Zespół do minimum kadrowego.

Tabela nr 3

Tytuł lub stopień naukowy albo tytuł zawodowy	Razem	Liczba nauczycieli akademickich, dla których uczelnia stanowi			
		Podstawowe miejsce pracy		Dodatkowe miejsce pracy	
		Mianowanie	Umowa o pracę	Umowa o pracę	
				W pełnym wymiarze czasu pracy	W niepełnym wymiarze czasu pracy
Profesor	18(5)	15(5)	3(-)	-	-
Doktor habilitowany	10(8)	10(8)	-	-	-
Doktor	93(9)	87(8)	5(1)	1	-
Pozostali	8	-	8()	-	-
Razem	129(22)	112(21)	16(1)	1	-

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii UTP posiada bardzo liczną i stale powiększaną kadrę z zakresu szeroko rozumianego rolnictwa. Wydział ma uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk rolniczych oraz doktora habilitowanego *nauk rolniczych* w dyscyplinie *agronomia* oraz doktora w dyscyplinie *kształtowanie środowiska*. Od 1975 r. stopnie naukowe nadano 201 doktorom nauk rolniczych (w tym pięciu w dyscyplinie *kształtowanie środowiska*) oraz 32 doktorom habilitowanym nauk rolniczych. Ponadto zakończono 38 postępowań nadaniem tytułu profesora. W tabeli 4 zestawiono liczby stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez pracowników jednostki w ostatnich kilku latach (bez trwającego jeszcze 2010 roku). Trzeba wyraźnie podkreślić, że zdecydowana większość stopni i tytułów naukowych została uzyskana przez pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku **rolnictwo**.

Tabela nr 4

Rok	Doktoraty	Habilitacje	Tytuły profesora
2005	7 (7)	- (-)	2 (2)
2006	6 (6)	- (-)	1 (1)
2007	3 (2)	- (-)	1 (1)
2008	7 (7)	- (-)	- (-)
2009	2 (1)	2 (2)	2 (2)
Razem	25 (23)	2 (2)	6 (6)

W ostatnim okresie zatrudniono na Wydziale trzy osoby, które stopnie naukowe doktorów habilitowanych uzyskały w Niemczech i Słowacji. Dwoje nauczycieli akademickich oczekuje na nadanie tytułu profesora przez prezydenta RP; dwoje ma wszczęte przewody habilitacyjne, troje zaś – rozprawy doktorskie.

■ Dostrzegalny jest regularny rozwój naukowy kadry Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii. W okresie ostatnich pięciu lat 25 osób uzyskało stopień naukowy doktora, 6 tytuł naukowy profesora i 2 stopień naukowy doktora habilitowanego. Ponad 90 % uzyskanych na Wydziale stopni i tytułów naukowych jest udziałem osób związanych z ocenianym kierunkiem studiów. Najważniejszym celem polityki kadrowej prowadzonej na Wydziale jest obecnie umacnianie potencjału naukowego w wyniku rozwoju własnej kadry oraz jej dywersyfikacja pod względem reprezentowanych dziedzin nauki. Wydział zamierza umocnić kadrowo przede wszystkim kierunki **biotechnologii** oraz **technologię żywności i żywienie człowieka**. Wprowadzono system punktowy (algorytm) premiowania finansowego osiągnięć naukowych jednostek (katedr).

2. Ocena spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego

W dodatkowym **załączniku Nr IV a** zestawiono wymagania formalne i merytoryczne dotyczące minimum kadrowego, z uwzględnieniem prowadzenia studiów na poziomie pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich wyłącznie w siedzibie Uczelni.

Spełnienie wymagań formalno-prawnych. Wliczeni przez Uczelnię do minimum kadrowego nauczyciele akademicy (22 osoby) spełnili warunek określony w § 8 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144 poz. 1048, z późn. zm.). Oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego umożliwiły stwierdzenie, że spełnione są warunki art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - **Prawo o szkolnictwie wyższym** (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). W teczkach osobowych znajdują się oryginały, bądź kopie dokumentów pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych.

Wymagania merytoryczne. Do minimum kadrowego wizytowanego kierunku **rolnictwo** zgłoszono i zaliczono **22 osoby**, w tym 5 **profesorów tytularnych**, 8 doktorów habilitowanych i 9 doktorów. Wszystkie te osoby reprezentują dyscyplinę **agronomia**, odpowiadającą wprost ocenianemu kierunkowi studiów. Z wyjątkiem jednego doktora wszystkie te osoby posiadają także aktualny dorobek naukowy bezpośrednio dotyczący tego kierunku studiów (publikowany w czasopiśmie polskich o zasięgu międzynarodowym, krajowym i regionalnym, głównie w takich jak: *Postępy Nauk Rolniczych*, *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych*, *Polish Journal*

of Natural Sciences, Polish Journal of Environmental Science, Acta Scientiarum Polonorum, Acta Horticulturae, Fragmenta Agronomia, Biuletyn Hodowli i Aklimatyzacji Roślin oraz inne), zostali zatem zaliczeni do minimum kadrowego w grupie osób posiadających dorobek w zakresie kierunku studiów. Jeden doktor posiada dorobek z dyscypliny związanej z ocenianym kierunkiem studiów i został zaliczony w tej grupy osób. Wydział spełnia zatem z pewnym nadmiarem wszystkie ilościowe wymagania kadrowe do prowadzenia wizytowanego kierunku studiów na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe reprezentują szerokie spektrum komplementarnych specjalności obejmujących tematykę kierunku **rolnictwo**, reprezentują wszystkie specjalności realizowane na tym kierunku kształcenia. Wykaz nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe wizytowanego kierunku umieszczono w **Załączniku Nr 5**.

■ Wydział spełnia z pewnym nadmiarem wszystkie ilościowe wymagania kadrowe do prowadzenia wizytowanego kierunku studiów. Minimum kadrowe reprezentuje szerokie spektrum komplementarnych specjalności obejmujących tematykę kierunku **rolnictwo**.

3. Relacja między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum a liczbą studentów

Stosunek liczby pracowników stanowiących minimum kadrowe dla kierunku (**22 osoby**), do liczby studentów tego kierunku (**854 studentów**) jest **korzystny**, i wynosi **1:39**, przekracza zdecydowanie ilościowe wymagania formalno-prawne do prowadzenia kierunków inżynierskich (1:80). Spełnione są wymagania §11 pkt. 8 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia.

4. Ocena obsady zajęć dydaktycznych

Na kierunku **rolnictwo** zajęcia dydaktyczne prowadzi 101 osób zatrudnionych na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii (profesorów, doktorów habilitowanych, doktorów i magistrów) oraz 46 osób pracujących na innych wydziałach UTP. Łącznie więc na ocenianym kierunku prowadzi zajęcia dydaktyczne 169 osób. Wydział dysponuje bardzo liczną kadrą z dziedziny **nauk rolniczych** z dyscypliny **agronomia** bezpośrednio związanej z wizytowanym kierunkiem. Zdecydowaną większość zajęć dydaktycznych na tym kierunku prowadzą nauczyciele akademicki zaliczeni do jego minimum kadrowego. Prowadzone przez nich zajęcia z reguły są zgodne z ich specjalnościami naukowymi i posiadanymi kwalifikacjami, a dorobek naukowy jest związany z prowadzonymi zajęciami, choć są nieliczne wyjątki (np. przy obsadzie przedmiotu *doświadczalnictwo i biometria*). Osoby spoza Wydziału prowadzą także zajęcia zgodnie ze swoimi specjalnościami naukowymi i posiadanymi kwalifikacjami.

5. Opinie nauczycieli akademickich w czasie dyskusji spotkań z zespołem oceniającym

W spotkaniu uczestniczyło 46 nauczycieli akademickich. Wypowiedzi odnosiły się głównie do kwestii poruszonych przez ekspertów dotyczących przede wszystkim koncepcji kształcenia oraz procesu ewaluacji i doskonalenia jakości kształcenia. W pierwszej kwestii koncentrowały się wokół specjalności **kształtowanie środowiska** (o nazwie identycznej jak rozległa dyscyplina naukowa, a programowo bliska kierunkowi **ochrona środowiska**), w tym także przejściowego naboru bezpośrednio na specjalność. W wypowiedziach podjęto próby uzasadnienia takiego rozwiązania.

Uzasadniano, że kierunek **rolnictwo** ma bardzo rozległy naukowy charakter, a ponadto Uczelnia ma charakter technologiczno-przyrodniczy, co predystynuje ją do prowadzenia kształcenia w kierunku techniczno-technologicznym. Powodzenie specjalności **kształtowanie środowiska** uzasadniano także zapotrzebowaniem i uatrakcyjnianiem oferty dydaktycznej dla zwiększenia naboru. Specjalność cieszy się bowiem popularnością u młodzieży. Zwracano jednak uwagę, że specjalności na I stopniu kształcenia są „dość wąskie” (kilka przedmiotów). Wypowiedzi w kwestii wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia zostały zrelacjonowane w cz. III, pkt. 2.2. prezentowanego raportu. Ponadto w wypowiedziach podkreślono, że Uczelnia dobrze się rozwija, zdobywa sporo środków spoza resortu nauki, w tym na tworzenie akredytowanych laboratoriów, zajmuje bardzo wysokie miejsca w rankingach pozyskanych środków, zarówno wśród uczelni rolniczych jak i technicznych.

6. Ocena prowadzonej dokumentacji osobowej nauczycieli akademickich

Teczki osobowe zgłoszonych do minimum kadrowego nauczycieli akademickich prowadzone są poprawnie, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji, w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika (Dz. U. Nr 62, poz. 286 z późn. zm.). Teczki zawierają wykazy znajdujących się w nich dokumentów, dokumenty są ponumerowane i ułożone w porządku chronologicznym. Jednakże wszystkie kopie dokumentów powinny być poświadczone, że są zgodne z oryginałem. Wszyscy przedstawieni w minimum kadrowym nauczyciele akademicy posiadają aktualne orzeczenia lekarskie oraz zaświadczenia o ukończeniu szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Akty mianowania i umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. We wszystkich teczkach znajdują się złożone na początku bieżącego roku akademickiego oświadczenia o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów, jak również o zatrudnieniu w Uczelni jako w podstawowym miejscu pracy. Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o zaliczeniu do minimum kadrowego stanowiący Załącznik nr 2 do Uchwały Nr 828/2008 Prezydium PKA z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie kryteriów oceny spełnienia wymagań w zakresie minimum kadrowego, na poziomie studiów I i II stopnia (z późn. zm.). Oświadczenia są jednoznacznie sformułowane.

■ Wymagania formalne w zakresie minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów zostały spełnione. Akta osobowe nauczycieli akademickich prowadzone są poprawnie.

Wnioski

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii UTP w Bydgoszczy spełnia wszystkie wymagania kadrowe określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048 z późn. zm.), aby prowadzić kierunek **rolnictwo** na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Spełnione są z pewnym nadmiarem ilościowe i merytoryczne wymagania minimum kadrowego, zarówno w grupie profesorów i doktorów habilitowanych jak i w grupie doktorów. Do minimum kadrowego zaliczono 22 osoby, z czego 21 osób posiada dorobek w zakresie wizytowanego kierunku, a 1 osoba dorobek z dyscypliny związanej z kierunkiem. Minimum kadrowe reprezentuje łącznie wyraźnie zróżnicowanie

specjalnościowe, są osoby posiadające znaczący dorobek z zakresu oferowanych specjalności dyplomowania. Bardzo korzystna jest proporcja liczby osób stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów (1:39). Także z punktu widzenia posiadanego potencjału kadrowego cele kształcenia kierunku **rolnictwo** mogą być w pełni osiągnięte.

Część V. Działalność naukowa i współpraca międzynarodowa

1. Ocena działalności naukowej

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii posiada **II kategorię** przyznaną w dniu 30 czerwca 2006 roku przez Komisję Badań na rzecz Rozwoju Nauki Rady Nauki i zatwierdzoną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Działalność naukową jednostki w latach 2005-2009 scharakteryzowano w **Załączniku Nr 6** (na podstawie danych przedstawionych w *Raporcie samooceny*). Analiza nakładów finansowych na badania prowadzone na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii UTP w Bydgoszczy pozwala stwierdzić, że najwięcej środków pochodzi z nakładów na badania statutowe, następnie z tzw. grantów, z nakładów na badania własne oraz ze zleceń zewnętrznych. W wymienionym okresie realizowano 38 tematów w ramach badań statutowych, 36 tematów badań własnych, 42 tematy w ramach grantów oraz 39 tematów zleconych. Pod względem tematycznym można wyróżnić sześć podstawowych problemów rozwiązywanych na Wydziale: • Biologiczne i agrotechniczne uwarunkowania plonowania roślin uprawnych; • Zintegrowane i naturalne sposoby produkcji roślinnej z uwzględnieniem aspektów ekologicznych; • Właściwości, żyzność, ochrona gleb i utylizacja odpadów przemysłu rolno-spożywczego; • Alternatywne metody zwalczania chorób i szkodników roślin uprawnych; • Wykorzystanie genetyki i biotechnologii w doskonaleniu roślin uprawnych, ozdobnych i warzywnych. Szczegółowe tematy badań prowadzonych na w latach wymieniono w *Raporcie samooceny*. Podejmowane tematy są często rozwiązywane wspólnie z różnymi ośrodkami krajowymi, a w szczególności z Instytutem Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, z Instytutem Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie, z Ogrodem Botanicznym w Bydgoszczy, z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej i jego stacjami, z ośrodkami doradztwa rolniczego, ze spółkami hodowli roślin i innymi. Na Wydziale funkcjonuje system wspierania rozwoju własnej kadry. Polega on na stosowaniu algorytmu przy podziale funduszy na badania statutowe i badania własne oraz systemu nagród. Kwoty przyznawane na badania zależą od liczby punktów uzyskiwanych zgodnie z zasadami oceny parametrycznej jednostki. Innym elementem tego systemu jest wspieranie finansowe badań prowadzonych przez osoby mające zaawansowane rozprawy habilitacyjne oraz przyznawaniu stypendiów habilitacyjnych. W okresie ostatnich pięciu lat profesorowie (5 osób) wchodzący w skład minimum kadrowego opublikowali 86 oryginalnych prac twórczych (3,44 na osobę i rok), 65 artykułów naukowych (2,6 na osobę i rok) i 5 podręczników, skryptów i monografii. Dorobek publikacyjny doktorów habilitowanych (8 osób) składa się ze 157 oryginalnych prac twórczych (3,93 na osobę), 55 artykułów naukowych (1,38 na osobę i rok) oraz trzech podręczników, skryptów i monografii. Nauczyciele akademicki mający stopień doktora (9 osób) opublikowali łącznie w okresie pięciolecia 158 oryginalnych prac twórczych (3,51 na osobę i rok) i 83 artykuły naukowe (1,84 na osobę i rok).

2. Ocena studenckiego ruchu naukowego

Przy Wydziale istnieje 7 studenckich kół naukowych: KN Agronomii, KN Biotechnologii, KN Botaniki i Ekologii, KN Chemii Rolnej, KN Doradztwa w Agrobiznesie, KN Ochrony Roślin oraz KN Socjologii Wsi. Każde ma swego opiekuna z grona nauczycieli akademickich. Uczestnicy kół prowadzą badania naukowe pod kierownictwem nauczycieli akademickich, a wyniki tych badań prezentują na konferencjach naukowych, na sesjach kół naukowych oraz na innych forach. Są one również publikowane oraz wykorzystywane w pracach dyplomowych. Wykaz 68 wspólnych publikacji ze studentami przytoczono w **Raporcie samooceny** (s.: 19-22). Koła współpracują z innymi kołami naukowymi jak i organizacjami zajmującymi się ochroną środowiska.

3. Ocena współpracy międzynarodowej, wymiany studentów i kadry naukowo-dydaktycznej

Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe kierunku **rolnictwo** współpracują z wieloma ośrodkami zagranicznymi. Szczególnie aktywny charakter ma współpraca ze Słowackim Uniwersytetem Rolniczym w Nitrze w zakresie badań nad substancjami humusowymi gleb oraz efektywnością nawożenia roślin; z Uniwersytetem Georga Augusta w Getyndze (Niemcy) nad wpływem warunków uprawy na jakość ziemniaka jadalnego; z Międzynarodowym Instytutem Badań nad Burakiem Cukrowym w Brukseli (Belgia) w zakresie jakości nasion buraka cukrowego. Stałe kontakty są również utrzymywane z norweskim uniwersytetem w Aas, z węgierskim uniwersytetem w Szeged, z Uniwersytetem Rolniczym w Pradze (Czechy), z Uniwersytetem w Kassel/Witzenhausen (Niemcy) oraz a wieloma innymi ośrodkami naukowymi i uczelniami wyższymi. Aktywnie przebiega też międzynarodowa wymiana studentów. O jej intensywności świadczy, wykaz umów bilateralnych Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii w ramach programu ERASMUS obejmujący 54 jednostek zagranicznych z 17 państw. W ramach tych umów wyjeżdża sporo studentów Uczelni, ale przyjeżdża niewielu (w ostatnim okresie po jednym z Grecji i Włoch, dwóch z Turcji).

W **załączniku Nr 7** zestawiono tematy prac naukowych i dydaktycznych realizowanych wspólnie z ośrodkami zagranicznymi.

Wnioski

Badania naukowe są integralnym elementem aktywności dydaktycznej Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii UTP. W badaniach tych istotną rolę pełnią nauczyciele akademicy wchodzący w skład minimum kadrowego kierunku **rolnictwo**. W wyniku tego, badania są ściśle związane tematycznie z ocenianym kierunkiem. Są one finansowane głównie ze środków przyznawanych przez resort szkolnictwa wyższego w ramach tzw. badań statutowych, badań własnych i grantów. Spora część problemów badawczych jest rozwiązywana w ramach badań zleconych. Rozległa tematyka badawcza owocuje w postaci znacznego dorobku wydawniczego nauczycieli akademickich wchodzących w skład minimum kadrowego kierunku **rolnictwo**. Wśród publikacji są także prace drukowane w czasopiśmie z tzw. listy filadelfijskiej.

Na Wydziale istnieje siedem studenckich kół naukowych, które prowadzą ożywioną działalność także w zakresie międzyuczelnianym. Pod kierownictwem opiekunów naukowych studenci prowadzą badania, których wyniki są publikowane, wykorzystywane w pracach dyplomowych oraz prezentowane na konferencjach naukowych.

Wydział Rolnictwa i Biotechnologii prowadzi ożywioną wymianę zagraniczną, która jest szczególnie rozbudowana w ramach programu ERASMUS związanego z wymianą studentów.

Część VI. Baza dydaktyczna

1. Ocena bazy dla potrzeb naukowych i dydaktycznych kierunku

Ocenę bazy będącej w dyspozycji kierunku kształcenia **rolnictwo** dokonano z uwzględnieniem kryteriów sformułowanych w Uchwale Nr 201/2007 Prezydium PKA z dnia 22 marca 2007 roku.

Analiza przedstawionych materiałów, jak również lustracja pomieszczeń, w których są prowadzone zajęcia dydaktyczne, pozwalają stwierdzić, że zajęcia dydaktyczne odbywają się w pomieszczeniach przystosowanych do specyfiki kierunku **rolnictwo**. Pomieszczenia są dobrze wyposażone w nowoczesną aparaturę audiowizualną, jak komputery, rzutniki multimedialne, czytniki pisma oraz mają urządzenia nagłaśniające. Liczba miejsc jest adekwatna do liczby studentów. Laboratoria dydaktyczne i pracownie są należycie wyposażone w przyrządy, preparaty i eksponaty, a laboratoria w aparaturę do prowadzenia badań. Ważnym elementem bazy dydaktycznej Wydziału jest rolnicza stacja doświadczalna w Mochełku (szklarnia, namioty foliowe oraz poletka doświadczalne w ich otoczeniu). W stacji tej, na areale 28 ha prowadzone są prace badawcze przez Katedrę Szczegółowej Uprawy Roślin, Podstaw Produkcji Roślinnej i Doświadczalnictwa, Chemii Rolnej, Melioracji i Agrometeorologii. W stacji studenci odbywają praktykę i ćwiczenia. Zlokalizowana jest w niej również kolekcja roślin. Obiekty te umożliwiają prowadzenie doświadczeń, których wyniki są publikowane w czasopismach naukowych oraz wykorzystywane do opracowania prac dyplomowych.

■ Baza dydaktyczna zapewnia nie tylko pełną realizację standardów kształcenia na wizytowanym kierunku, ale też umożliwia kształcenie na odpowiednio wysokim poziomie.

Dostęp do komputerów i Internetu. Studenci mają zapewniony dostęp do komputerów i Internetu, również poza zajęciami dydaktycznymi. W Uczelni istnieją gniazda łączności bezprzewodowej. Dostęp ten jest również umożliwiony w domach studenta, gdyż w każdym pokoju znajduje się gniazdo sieciowe, do którego można podłączyć komputer.

■ Baza komputerowa zabezpiecza kształcenie na wizytowanym kierunku.

Biblioteka i jej zasoby. Ważnym elementem bazy dydaktycznej są zasoby biblioteczne. Studenci kierunku **rolnictwo** mogą korzystać z książek i czasopism zgromadzonych w bibliotece wydziałowej oraz głównej. Bardzo nowoczesna Biblioteka Centralna dysponuje 205 888 woluminami książek i 53 743 woluminami czasopism, prenumeruje 254 tytuły czasopism polskich i 24 tytuły czasopism zagranicznych; umożliwia także dostęp do czasopism elektronicznych konsorcjów EIFL, Direct/EBSCO, Springer, Elsevier i innych. W jej zbiorach specjalnych znajduje się 190 673 egzemplarzy Polskich Norm i Raportów Technicznych (pełen zasób norm). Studenci pierwszego roku studiów przechodzą szkolenie biblioteczne, na którym nabywają umiejętność obsługi komputerowych baz danych oraz poszukiwania danych bibliograficznych. Komputerowy katalog ułatwia korzystanie z zasobów Biblioteki Wydziałowej oraz centralnej. Czytelnia główna dysponuje 150 miejscami (150-200 odwiedzających codziennie) i 15 komputerami (w całej bibliotece 60 stanowisk dla studentów). W Bibliotece Wydziałowej udostępnia się ok. 9,0 tys. tytułów książek, podręczników i skryptów oraz ponad 40 tytułów czasopism polskich. Czytelnia

dysponuje 20 miejscami i 2 komputerami. W wyniku wizytacji Biblioteki Centralnej i Biblioteki Wydziałowej stwierdzono, że nauczyciele akademicy oraz studenci mają dostęp do literatury naukowej i podręczników oraz dobre warunki do korzystania z nich.

- Uczelnia w pełni zapewnia zbiory dotyczące wizytowanego kierunku studiów.

2. Obiekty dydaktyczne, socjalnych i sportowych, w tym ich wyposażenie w opinii studentów

Obiekty dydaktyczne w opinii studentów są dobrze wyposażone, co sprzyja dobrym warunkom do studiowania ocenianego kierunku. W salach i laboratoriach znajdują się nowoczesne urządzenia, dzięki czemu studenci mogą wykonywać analizy i pomiary na właściwym poziomie. Studenci pozytywnie ocenili również obiekty socjalne oraz sportowe, w tym ich wyposażenie. Obiekty sportowe są dobrze wyposażone, dzięki czemu studenci mogą się rozwijać fizycznie. W kampusie znajduje się stołówka, gdzie studenci mogą kupić pożywienie oraz odpocząć między zajęciami. Budynki Uniwersytetu nie są w pełni przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Wnioski

Stwierdzono, że istniejąca baza materialna Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii umożliwia w pełni prowadzenie procesu dydaktycznego na kierunku **rolnictwo** na poziomie studiów inżynierskich i magisterskich. Spełnione są w tym zakresie wszystkie wymagania rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne Uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048 z późn. zm.).

Część VII. Sprawy studenckie

1. Spraw studenckie, działalności samorządu i organizacji, współpraca z władzami

Samorząd posiada na Wydziale własne biuro. Zdaniem studentów jest wyposażone wystarczająco aby mogli prowadzić swoją działalność. Przedstawiciele Samorządu prowadzą w nim dyżury, w trakcie których studenci mogą zgłaszać się ze swoimi problemami. Dodatkowo studenci mogą komunikować się z członkami samorządu przez e-mail, co w dużym stopniu ułatwia i przyspiesza nawiązanie kontaktu. Studenci stanowią 20% składu Senatu, co jest zgodne z ustawą **Prawo o szkolnictwie wyższym**. Inaczej jest w Radzie Wydziału gdzie studenci nie stanowią pełnego 20% składu. Studenci uczestniczą w pracach komisji działających na Wydziale – między innymi w komisji ds. kształcenia. Dodatkowo sprawy dotyczące spraw dydaktycznych poruszane są przez Samorząd na Radach Wydziału. Zdaniem przedstawicieli studentów uczestniczą oni w procedurach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Między innymi poprzez wpływ na zawarte w ankietach pytania. Samorząd opiniuje też plan studiów. Samorząd jest finansowany przez Władze Uczelni. Na uwagę zasługuje bardzo dobry kontakt Samorządu z władzami Wydziału.

- Uczelnia i Wydział zapewniają warunki do wypełniania ustawowych obowiązków przez samorząd studencki. Skład Rady Wydziału wymaga korekty.

2. Ocena system pomocy materialnej i socjalnej oferowanej studentom wizytowanej jednostki

Studenci wszystkie sprawy załatwiają w dziekanacie na Wydziale. Komisje stypendialne są powoływane zgodnie z ustawą **Prawo o szkolnictwie wyższym**. Studenci stanowią większość

w Komisji Stypendialnej jak i Odwoławczej Komisji Stypendialnej. Studenci otrzymują decyzje administracyjne w sprawie przyznania bądź odmowy przyznania pomocy materialnej. Regulaminy jak i pozostałe akty prawne obowiązujące na Uczelni są udostępnione studentom w gablotach, jak i na stronie internetowej Uczelni/Wydziału. Na Wydziale rozmieszczone są ławki i krzesła, na których studenci mogą odpocząć, czy też przygotować się do kolejnych zajęć. Na terenie Wydziału znajduje się punkt gastronomiczny, z którego studenci mogą korzystać w ciągu dnia. Warunki w akademiku są dobre.

- Uczelnia zapewnia studentom wystarczającą opiekę socjalną i materialną.

3. Opinie studentów prezentowane w czasie spotkania z zespołem oceniającym

Zespół spotkał się (20.05.10, godz. 12¹⁵) ze sporą grupą ok. 55 studentów. Informacja o spotkaniu została podana do wiadomości studentów wcześniej. Na czas spotkania studenci mogli opuścić zajęcia. W spotkaniu uczestniczyli studenci od pierwszego do piątego roku studiów, większość pochodzi z gospodarstw. Osoby zebrane na sali chętnie udzielały informacji i dzieliły się spostrzeżeniami odnośnie studiów.

Studenci byli bardzo zadowoleni z wyboru kierunku studiów i Uczelni. Zwracali uwagę na dobre warunki studiowania, miłą atmosferę panującą na Wydziale oraz zadawalający poziom kształcenia. Większość zgromadzonych osób pozytywnie oceniła pracę dziekanatu oraz poziom obsługi. Osoby pracujące w dziekanacie są miłe, chętnie przyjmują studentów i pomagają. Dziekanat zdaniem studentów w niektóre dni jest jednak czynny zbyt krótko, aby było można załatwić sprawy związane ze studiowaniem. Wiele pozytywnych opinii studentów pojawiło się przy okazji pytań o zajęcia i osoby prowadzące. Studenci zgodnie stwierdzili, że zasady zaliczeń są im dobrze znane już po pierwszych zajęciach, prowadzący udzielają konsultacji i zawsze można ich zastać w ustalonych terminach. W razie potrzeby mogą również komunikować się z prowadzącymi przez e-mail lub telefonicznie. Studenci umieli wskazać najlepszych ich zdaniem wykładowców. Jako przedmioty trudne (progowe) wymieniali *biochemię* oraz *technikę rolniczą* („dla dziewczyn”). Studenci pozytywnie ocenili poziom nauczania języków obcych. Podział na poziomy nauczania przyczynia się do rozwijania umiejętności językowych większości studentów. Jednakże jednoznacznie stwierdzili, iż powinno się kłaść większy nacisk na słownictwo specjalistyczne dotyczące kierunku. Studenci co semestr wypełniają ankiety dotyczące oceny zajęć, jak i prowadzących. Stwierdzili, że wypełniają je chętnie ponieważ przynoszą one efekty. Są także prowadzone hospitacje. Ich zdaniem system ECTS nie w pełni działa. Zaliczenie roku wymaga nadal tradycyjnego zaliczenia ćwiczeń i zdania egzaminów. Studenci zwrócili uwagę na wyjazdy terenowe. Chcieliby aby było ich więcej, ponieważ jest to okazja do zdobywania wiedzy w praktyce co ich zdaniem sprzyja w znacznym stopniu procesowi zdobywania potrzebnego wykształcenia. Zebrani zwrócili również uwagę na praktyki studenckie. Zdaniem studentów ze starszych lat studiów, praktyki powinny trwać dłużej niż wynika to z aktualnego programu studiów inżynierskich. Uważają, iż lepszym rozwiązaniem byłyby praktyki semestralne niż 8 tygodniowe. Pozytywnie został oceniony system przyznawania pomocy materialnej. Godziny otwarcia biblioteki zdaniem studentów są wystarczające, aby każdy mógł skorzystać z jej zbiorów. Zainteresowaniem studentów cieszą się liczne czasopisma, które są prenumerowane przez Uczelnię. Informacje na temat studiowania są łatwo dostępne, zarówno w gablotach na Uczelni jak i na stronie internetowej. Studenci zwrócili uwagę na bardzo dobry kontakt z Władzami Wydziału, które zawsze starają się

pomóc studentom w przypadku jakiegokolwiek problemów. Samorząd Studencki jest postrzegany pozytywnie, nie istnieją żadne problemy w nawiązaniu kontaktu. Studenci wiedzą do kogo się zgłosić w przypadku problemów.

Wnioski

Uczelnia spełnia wymogi dotyczące spraw studenckich w zakresie funkcjonowania systemu pomocy materialnej. Funkcjonowanie komisji stypendialnych jest zgodne z ustawą **Prawo o szkolnictwie wyższym**. Uczelnia stwarza dogodne warunki do działalności organizacji studenckich oraz kół naukowych, funkcjonują organizacje działające w zakresie kultury i sportu. Samorząd Studentów może liczyć na wsparcie władz Uczelni. Otrzymuje także środki finansowe na swoją działalność.

Przedstawiciele studentów uczestniczą w pracach stosownych komisji Wydziału i Uczelni. Studenci nie mają wymaganego udziału w składzie Radzie Wydziału. Wymaga to korekty.

Część VIII. Dokumentacja toku studiów

Ocena zgodności prowadzonej w Uczelni dokumentacji toku studiów z przepisami prawa

Album studenta i księga dyplomów prowadzone są centralnie w wersji elektronicznej zgodnie z § 9 oraz § 11 ust. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 224, poz. 1634 z późn. zm.). Numer albumu przypisany jest studentowi na wszystkich kierunkach i poziomach studiów realizowanych przez studenta w Uczelni i odpowiada numerowi wpisanemu w indeksie oraz w legitymacji studenckiej. Numer dyplomu w księdze dyplomów jest jej liczbą porządkową. **Karty okresowych osiągnięć studenta** – prowadzone są zgodnie z § 10 ust. 1 pkt. 2 przywołanego rozporządzenia.

Analizie poddano losowo wybrane **teczki studentów**: nowo przyjętych, powtarzających, przeniesionych, przebywających na urlopie oraz osób skreślonych z listy studentów. Wykażała ona, iż prowadzone są starannie i zawierają wymagane dokumenty, zgodnie z wyżej wymienionym rozporządzeniem. Stwierdzono, że decyzje wydawane w indywidualnych sprawach studenckich wyczerpują wymaganą przepisami formę.

Rejestr wydanych indeksów i legitymacji – prowadzony jest prawidłowo. **Protokoły zaliczenia przedmiotu** – prowadzone poprawnie, zaleca się jednak niewielkie zmiany. **Indeksy** – prowadzone poprawnie, niekiedy jednak brak punktacji ECTS.

Oglądowi poddano losowo wybrane **dyplomy i suplementy** oraz **dokumenty** związane z **procesem dyplomowania**. Dyplomy sporządza się poprawnie, w wymaganym przepisami terminie trzydziestu dni od dnia złożenia egzaminu dyplomowego. Daty na dyplomie i suplementie są tożsame. Numer dyplomu wpisywany jest prawidłowo. Protokoły egzaminu dyplomowego prowadzone są prawidłowo, stosownie do § 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dokumentacji przebiegu studiów.

Opłaty za wydawane dokumenty ustalone przez Rektora zgodnie z § 20 przywołanego wyżej rozporządzenia.

Uwagi szczegółowe do oceny dokumentacji toku studiów i wyjaśnienia zamieszczono w załączniku dodatkowym nr VIII a.

Wnioski

Analiza dokumentacji toku studiów wykazała, iż jest ona prowadzona w sposób prawidłowy. Dostrzeżono niewielkie niedociągnięcia, które nie wpływają na ogólną pozytywną ocenę tego aspektu działalności Uczelni. W zakresie stwierdzonych zastrzeżeń wskazane jest uzupełnienie i dostosowanie sposobu prowadzenia dokumentacji do obowiązujących przepisów prawa.

Część IX. Podsumowanie.

1. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia

Tabela nr 5

Część raportu	Nazwa standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		TAK			
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		TAK			
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna		TAK			
Cz. II	Efekty kształcenia			TAK		
Cz. V	Badania naukowe		TAK			
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości			TAK		
Cz. VI	Baza dydaktyczna		TAK			
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		TAK			
Cz. I, IV, VII	Kultura prawna uczelni i jednostki		TAK			
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem		TAK			
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia			TAK		

2. Ocena perspektyw utrzymania i rozwoju kształcenia na ocenianym kierunku

Wydział posiada bardzo silną i różnorodną kadrę związaną z rolnictwem, posiada także stosowną bazę dydaktyczną i badawczą dla jego realizacji. Oceniany kierunek **rolnictwo** jest dla Wydziału bardzo ważny, a jego studenci stanowią prawie $\frac{3}{4}$ jego studentów (72%). Na Uczelni stanowią ponad 11% ogółu studiujących. Dostrzegalne jest nadal spore zainteresowanie studiami na kierunku **rolnictwo** w tym regionie, a wielu studentów pochodzi z gospodarstw rolnych. Wyraźnie rysuje się przewagą studiów stacjonarnych. Takie tendencje w najbliższych latach powinny się utrzymać. Maleje udział studentów studiów niestacjonarnych.

W odpowiedzi na raport z wizytacji Władze Uczelni skierowały podziękowania dla zespołu wizytującego, nie wnosząc zastrzeżeń do treści raportu. Poinformowały jednocześnie o wykorzystaniu uwag w nim zawartych do doskonalenia procesu dydaktycznego i jakości kształcenia, w tym do korekty jednej ze specjalności.

Przewodniczący Zespołu Oceniającego
prof. dr hab. **Bogdan J. Wosiewicz**